

Klassiööitus

III aastakäik

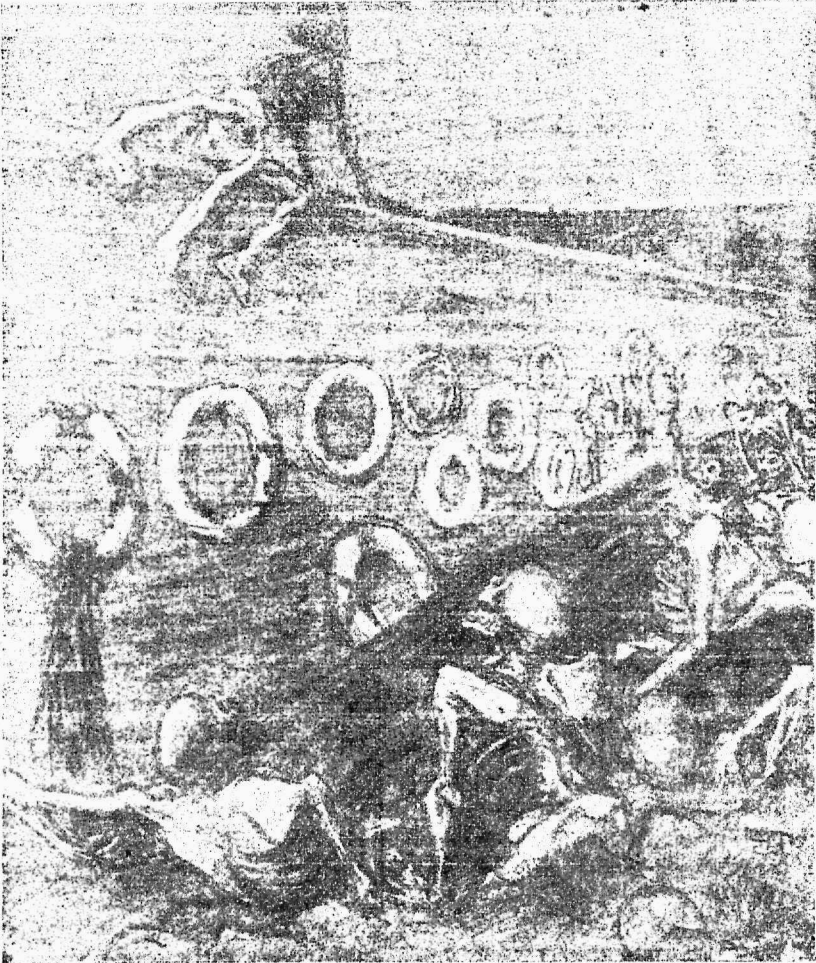
September - oktoober 1921

Nr 9-10

(33-34)

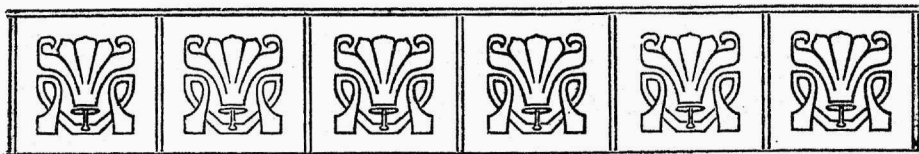
Riigiraamatukogu

PE1474

FEDERAATIDE MÜR

Steinleni joonistus

Isborsk

Cesti proletariaadil on nii mõndagi nime, mis nagu tulise rauaga ta inge põhja on wajutatud — Sõjamäe raba, Rahumägi, Raadimõisa kruusiauk ja mitugi teist; kõige sügavam, kõige põletawam neist aga on kahtlemata Isborsk.

Cesti töusifkoodanluse metsik toorus ja tiiras werejanu tööliste jalge alla tallamisel; ta kõlbline mabanus salamõrtsufatöö toimepanemisel ja kohutaw otsekohejus selle awalikul eakskitmisel; ja wiimaks äraandjateks saanud sotfialdemokraatide wabatahtlik timukatöö tööliste kägistamisel selleks et koodanluse filmis armu teenida, ja jesuiitlik filmafirjalus tööliste ees, et endile neilt tuetust otfida: kõik see tuleb kristallselgelt ja käega katfutawalt arusaadawalt nähtawale selles ühes nimes — Isborsk.

Cesti walitsew kurnajate kiht on nüüd suure sõjakäigu Betserimaa wenelaste ja poolwenelaste wägiwalsjeks eestistamiseks käima pannud ja tsariaegsed rahwustamise eriteadlased selleks Betserimaa rahwa kallale lahti lastnud. Esmisena on need „kultuurakandjad“ Cesti koodanluse ja töörahwa äraandjate äbisambale katfunud warjukatet üle tõmmata ja Isborskist — Isboska teinud. Meie ülesanne ei ole ajalooliselt järele uurida, kuipalju see sildiwahetus õigus-tatud on; aga üksigi loor ei peida Cesti proletaarlaste filmist seda jälki mõrtsuritööd, mis ta esitajate kallal Isborskis toime pändi, üksigi nimemuutus ei kustuta Cesti töölisteklassi ingest mälestust nende sündmuste kohta, mis ühendatud Isborski nimega. Wõib kaduda Isborsk Cesti riigikäärilt, kuid ei kau ta Cesti tööliste südamest, kuni kustunud ja pühitud ühiskonnast wiimase jäänuseni kõik see wägiwald, kõik see metsikus, werine

toorus ja äraandmine, millest wälja kaswas — Isborsk.

*

Misugune oli see ühiskondline pind, see ajalooliste sündmuste käik, mis kahe aasta eest Isborski südanttarretawa salamõrtsufatöö sünnitas?

19. mail (1919) oli Cesti töusifkoodanlus, kes Saksa okupatsiooni kokkulangemisel ootamatalt enese ees walitsusepaigal tiuhja kohta nägi ja ruttu filmipilku kasutas, et ise seda täita, see töusifutekiht oli 19. mail — töörahwa äraandjate sotfialdemokraatide tegewal tuetufel ja sotfial-rewolutsionääride tuuelippude kaasaõiskamisel — Cesti riigi „iseseiswaks“ ja „rippumataks“ kuulutatud. Maa pärisperemeeste, Inglise imperialistide poolt oli selleks tittedetfirkuse etenduseks lahkest luba antud, ja nende esitaja waatas pealt, et ettekanne lubatud piiridesse jääks, mille kohta küll mingit kartust ei wõinudgi tõusta, sest „rippumata“ püüdsid peremeeste soowi filmist kinni püüida ja orjaalanduses seda omale seaduseks wõtta. Teadsid ju need „iseseiswusega“ kessijad, kes alles aasta tagasi seda „iseseiswust“ truualamlitult lilled, laulude, lookide ja „kõigealandlikuma tänutunde“ saatel Watari printsi jalge ette olid kannud ja kümme kuud iljem sedasama „iseseiswust“ ühes Cesti maa ja rahwaga Tallinna sadamas seiswa Inglise laewastiku juhatajale pakkumas kätinud, — nad teadsid wäga ästi et nende „elu wõi surm“ sellest armust oleneb, mis nad orjadena oma peremeeste filmis jõuawad teenida. Ja nad teadsid ka seda, mil tingimisel neile selleks iseseiswusetfirkuse etenduseks luba oli antud: nad pidid tegelikult näi-

tama, et nad mitte ainult waimlifelt walmis ei ole, waid ka tõelifelt jaksawad „oma“ kodust proletariaati kõripidi kinni kätistada ja põlwe rinnale surudes teda maha muljuda, et kupjadena selle proletariaadi kehast wälja pigistada igi — peremeeste nuumamisefeks, wõi teda sundida oma elu ohwerdama nendefamade peremeeste tahtel, et purustada töörahwa walitfust Nõukogude-Wenemaal.

Kuiwõrd Cesti kodanlus ja fotsiaal-demokraatia walmis oli jeda kurbjaame-tit täitma, sedawõrd wähe oli Cesti proletariaadil tahtmist oma pead pista kahelordse kurnamise filmusesse, weel wähem ennast lambana lasta tapalawale wiia wõi oma klassiwendi maha tapma minna. Cesti töolisteklass ei tahtnud ilma wõitluseta alla anda. Rahulole-matus kaswas üle maa; laiad tööliste-ja ifegi wäikekodanlastekihid nõudsid mee-letu ja mõteta werewalamise lõpetamist. Augusti lõpul Tallinna kolkukutsutud ametiühifuste kongress pidi selle üleilbise nõudmise kandjaks ja awaldaajaks saama.

Kodanlifed kurnajad ja nende waba-tahtlifud fotsiaaldemokraatlifed käsitfud teadfid, et fiin nende olemasoleku küfi-must otfustati: jääwad töölisteulgad oma nõudmistega püsti, fiis on kodanlus oma peremeeste filmis igafugufe usaldufe kau-tanud, usaldufega aga ka krediidid ja tuetufe; ilma sellela aga on lõpp ka ta „ifeseiswufe“ jandil. Tunnistas ju asu-tawa-kogu esimees A. Rei awalikult ja selgelt: meie piame sõda pidama, sest Inglife peremees käfib; ilma selle peremehega oleme aga meie, see on Cesti kodanlus — kadunud.

Järjelikult oli Cesti kodanlusel ähwar-dawa kongressi mahafurumine otfe elu-ja surmaküsimus. Ta pidi sellest wõiduga üle saama, maksu mis maksab.

Inglife opman, kes kupjadele käsuta-jaks saadetud — Inglife konsul Bosan-quet — tuli selles oma sulastele lahkeste abiks: ühes Cesti walitfufega sepitfeti walmis. „Kõigi kunstinducte järele“ werifelt oma rufita alla painutada. Paar päewa enne kongressi (28. aug.) oli ametiüh. kerknõu-kogu esimees sm Annus Inglife esitu-sesse kutsutud ja talle seal nõu antud, et kongress piats senise walitfufe kuku-

tama ja wõimu oma kätte wõtma — Inglife esitus olewat tõõlifelt walmis iga-pidi, ka sõjalifelt, selles ettewõttes tuetama.

Kongressil ei olnud raske aru saada et fiin töörahwale weresaua walmis-tamifega tegemist on, ja ta andis prowo-kaatoritele kohase wastufe — nõudis oma sellekohases resolutsioonis, et walit-sus igafugufed saladiplomaadid, kes mäsu õhutawad, maaletwäljajaks. Ühtaugu tehti ka etteiteid fotsiaalisamaa-lastele, kes Inglismaal kõõgiuste kaudu „ifeseiswufe“ norimas käiwad, kuna Ing-life esitajad fiin awalikult walitfust kuku-tada piilawad.

Inglife esitaja maalt wäljakihutamise nõude wõttis kongress ihelääl wasta — etteide fotsiaalisamaalastele sai 417-st äälest ainult 52 wastu.

See oli lajataw kõrwaoop kodanlusle ja äraandjatele. Mitte ainult et nende prowokatsioon nurja läks — nad ei osanud selle eest oida, et kongress Cesti pärisperemeeste esitaja awalikult kui alatu prawokatori äbiposti naelutas ja ta maalt wäljakihutamist nõudis. Seda kõrwalopsu, seda äbiplakki Inglife pere-meeste filmis ees wõis Cesti kodanlus ainult tööliste werega puhtaks pesta. Tööliste weri pidi woolama.

Weel teine weresüü oli selles kongressi sammus — fotsiaaläraandjate süüdistamine ja ukkamõistmine. Sinnamaani oli kodanlus, ja temaga ühes fotsiaaldemo-kraatia, wäljaspool abi nurumas käies igal sammul tõendanud, et see paar terwet Cestirahwast esitab. Nüüd korraga kiskus suur ülemaaline kongress selle pettufe awalikuks ja näitas, et abi-nurujad wandersellid walerahaga olid angeldanud. See pidi wäljaspool kodanluse ja fotsiaalkelmide kurfi peale mõju awaldama, seda nägid need ette, ja seda ei wõinud ei üks ega teine ras-felt tajumata jätta.

Sellega oli juba kongressi saatus ot-fustatud: „Kõik mis kongress, ja wähenema tähtsufega, aitas ainult mõetu täita ja wälifelt põhjust leida kawatfetur sammudele, mille fisejehutufeks fotsiaaldemo-kraadid teisel kongressipäewal — otfufe järel, mis nad õõfi oma koosolekul teinud — kongressilt lahufid, et mitte otfustawate oopide alla jääda. Lahfudes

Sellega pidi juba küllalt selgelt üeldud olema, mida a walikul ütelda wõis. 102 inimest oli sifeministri poolt seisukorda kuulutatud, kus iga tõine hamaalane neid ilma suurema kartuseta ja weel wähema südamewaluga kuulisihimärgiks wõis wõtta.

Kui rong 2. sept. ommikul Isborski jõudis, kutsuti wangisiatute ulgast nimekirja järele, mis Tallinnast kaasa toodud, 26 inimest välja ja wiidi „ülekuulamisele“. Tagasi neid enam ei toodud. Teised peeti mõni tund traataias, pandi nad siis soomusrongi esimisele platwormile ja sõidutati — kuna rongist wahetpidamata waenlaste poole tuld anti — wäelinnile. Soomusrongi loogu tegewus püüdis meeleawalduslikelt pealetungimist etendada. Woitluselini lähedal lasti wangid rongilt maha ja saadeti soldatite wahel lähemasse talusse, kus nende taskud pahempidi pöörati ja puhtaks tehti, siis kahe kaupa ritta seati ja Wene wägede poole leele saadeti — „kommunistust otsima“, ahwardades et nad tuld saawad, kui laiali lähewad wõi tagasi pöörawad. Waherajal andis soomusrong tuld edasi, Wene wägesi otse prototseerimalt tähelepanekule juhüdes; kui aga wäljasaadetud juba kaugemale olid jõudnud, sihtis soomusrong tule nende peale. Sedasama tegid ka Wene eelwäed, kes nähtawaste arwamisel olid et soomusrong desfandi kallaletungimisele saatis. Et kõi 76, kahetfordsest tulesst oolimata, eluga pääsib, on õnneasi, kuid et neid Cesti poolt meelega selle kahetfordse tule all tappa taheti, on päewaselge.

Mis mahajäänud 26-ga sündinud, seda ei teadnud Wenemaale jõudjatest keegi, aga niisamuti ei kahelnud peaaegu keegi et nad teise ilma saadetakse wõi juba saadetigi. Mis nende päästmiseks üalgi weel teha wõidi, seda tehti:

3. sept. nüpea kui teade 76 wäljasaadetu kohta Rihtwast Peterburisis jõudis, saatis sm Sinowjew walitsuse nimel wiatuse Cesti walitsusele, ühes teatega et Peterburis 26 Cesti kodanlast on kinni wõetud ja need oma eluga Isborskis kinni peetud 26 eest wastutawad, kuna peale selle terwe rida tähtsaid Cesti pantwangisi Wenemaal Cestimaa kom. partei keskkomitee korraldusel seisab. Wenemaa on iga filmapilk walmis neid wahetama.

Tuletame siin weel meele et juba 31. aug. Wene walitsuse poolst Cestile ettepanek oli tehtud (mis raadio kaudu 1. sept. kätte saadi) rahuläbirääkimisi alata, mille peale 3. sept. wastus tuli et ettepanek arutusele wõetaks.

Tallinnas sünntas 102 wäljasaatmine ja wäljasaadetute saatus, mille üle mingid teateid ei tulnud, arusaadawat ärewust, ja 4. sept. pandi asutawas-koogus walitsusele sellekohane arupärimine ette, mille peale sifeminister Hellat ilma punastamata wastas: „Kõik 102 on kwiitungi wastu Nõukogude-Wenemaa wõimudele kätte antud. Mis nendega nõukogude koonmuunas sünntib, selle eest ei wõi meie wastutada.“

Päew läks päewa järele — 26 saatus jäi tumedaks. Piikamisi aktsid Tallinnas jutud liikuma, et nad Isborskis ikkagi maha on lastud. Seda kuulujuttu kinnitas sifeministri Hellati äkiline ja ootamata sõit Isborskisse 6. ja 7. sept. Kuulujutud jäid wõrsi kindlama näu: Walga turul müüdnud riideid, mille taskudest leitud tõenduste järele kindlaks tehtud et nad 26 ulgas kinni peetud isikute omad olund.

Mingit ametlikku wastust, mingit ametlikku seletust ei peetud peale Hellati kindla aruande (4. sept.) enam tarwiliseks; küll aga wastas sifeministri Hellati poolt ametlik aatelandja „Sotsialdemokraat“ 11. sept.: kõi kuulujutud 26 tapmisesst Isborskis olewat waled — wangisiatud 26 ametiühisuslast olewat 10. sept. Wenemaale saadetud.

Sellewasta sai sm Sinowjew 17. sept. Rihtwast teate: kinnlast allkast on Cesti koonmuunistid kuulnud, et 26 ametiüh. kongressi saadikut Isborskis õõsi wastu 6. sept. on ära tapetud.

Cesti ajakirjandus waikis — täielikult. Esimine salamõrtsukatöö ligem ja ükfitasjalisem walgustus tuli — Soomest, kus töölisteleht „Kansan Työ“ (nr 249, 30. okt. 1919) muuseas järgmist kirjutab:

„Need (26) tapeti kõige äraandlikumal ja tooremal lombel ära. Neist mõrtsukatöödest ei ole ainukeneigi Cesti ajaleht mitte ühte sõnagi piikfatanud, ka Tallinna „Sotsialdemokraat“ mitte. Waikimine ei sündiwat kuuldawaste mitte ainult tennesuuralude pärast. Kui asja kohta Cesti asutawas-koogus järelepärimine õht, was-

tas minister Hellat et walitsus sellest midagi ei teadwat, kuid selles asjas uurimise ette wõtwat. Sellega Hellat otsekohe waletas.

„Tõenäoline on et 26 äratapetu saatus juba Tallinnast välja saates oli ära otfustatud. Tapmise käsu andjaks arwatakse kindral Sootsa, khaariaegset purutagurliht obersti, kes igasuguse „demokraatia“ üle irwitab. Kindel ei ole, mis suguseb wõimud kindral Sootsa seljataga peituwad.“

Waheajal oli mõrtsukatöö kaudne tõendus tulnud sotsiaaldemokraatlike partei enese riipeft, kus 8 Tallinna linna-wolikogu liiget sotf.-dem. rühmast sotf.-dem. parteift välja astus — protestiks selle wasta et partei Hellati mõrtsukatöö wäljasaadetude kallal eaks kiitis.

Pool aastat iljem andis E. Rom. Partei kreffkomitee lendlehe välja, kus mõrtsukatöö üksikuid tegelasi ja täidesaatjaid nimepidi nimetati, nagu Lepp, Paap jt. Walitsuse „uurimisetööft“ on siamaani ainult seda arwaldatud, et tapmiskäsu andja kapt. Lutsar olnud, kes aga wäljamaale sõitnud. Sellepärast ei saawat uurimisetööd edasi toimetada. Muud midagi!

*

Niisugune on, liihidalt, Isborski sündumuste käik. Nagu sellest näha, on üksikasjaliselt weel mõndagi Cesti demokraatlike inkwiifitiooni saladusefakte alla jäänud: kes nimelt 102 nimekirja kofku seadis; kes neift 26 tapmise jauks välja walis; kes tapmiskotfufe tegi; kes tapatööd juhatas ja otsekohe toimetas — mõndagi sellest on weel lõpuliikult selgitamata ja kõige wähem on selleks selgitust loota walitsuse „uurimisekomisjonilt“, selle ülesandeks on selle kodanluse luhpainoja wiimaseidgi jälgi kautada.

„Siin uurib mõrtsukas mõrtsukaid mõrtsukate käful. Käfi peseb kätt. Uuritakse, kuidas kuriteu jälgi kautada“, kirjutas E. Rom. Partei kreffkomitee oma lendlehes 7. okt. 1919, ja kaheaastane „uurimine“ on seda sõnasõnalt kinnitanud.

Kogupilt on aga selge ilma puuduwate üksikasjadetagi, mis waewalt weel palju fundakfid lija tuua. Kas Hellat isikliselt 102 nimekirja kofku seadis, wõi kas teda sellejuures Warfolomejew, Aft, Alma Ostra-Dinas ja teised aitafid, kas Hellat wõi Soots 26 neift välja walis; kas

Hellat wõi Soots tapafirja wäeliinile kaasa andis — mis muudab see asja siulikult, kui walitsus terwes koosseifus, maaliitlastest sotsiaaldemokraatideni — wastutuse selle metfiku salamõrtsukatöö eest enda peale wõttis.

Ja selle kohta ei ole wähematgi kahtlust. Tuletame ainult üksikuid asju meele. Hellat ajas kongressi laiali ametlikult selle eest et kongress Wenemaaga rahutegemist nõudis. 3. sept. wastas Cesti walitsus ise, Postka kui wälisministrei allkirjaga, et ta rahutegemise küsimuse ajawiitmata arutusele wõtab. Rahundudmine ei wõinud siis enam surmasüüks olla. Edasi: 3. sept. saatis Sinowjew ahwardawa oiatus 26 asjus. Walitsus ei wõinud nüüd enam kahewahel ega teadmatuses olla, et teda 26 surmaädaoht ahwardab. Ja kui walitsus ka nüüdgi weel mingisugust sammu ei astunud nende elu oidmiseks, waid nad õõfi wasta 6. sept. lastis ära tappa, siis ei saa üksigi walitsufelike, kõige wähem A. Hellat, ütelda et ta mitte kaastegelane ja otsekohe ofaline ei oleks selles salamõrtsukatöös. Weel enam: filmas pidades Wenemaa poolt tehtud rahuettepanekut ja oiatus 26 kohta, on käega katsutaw, et walitsus otsekohe tahtis lasta seda 26 ära tappa. Ja walitsuse seljataga seiswad parteid, maaliidust sotsiaaldemokraatideni — kiifid seda walitsuse mõrtsukatööd õigeks — teifed waikides, sotsiaaldemokraadid meelega waletades, nagu seda „Sotf.“ seletuseft 2. sept. nägime. Tuletame meele et tapmine wasta 6. sept. sündis. 6. sept. sõitis Hellat — sotf.-dem. partei efitaja walitsuses — Isborskis. 9. sept. oli ta kõige kindlamate teadetega tagafi, ja 11. sept. ilmus „Sotsiaaldemokraadi“ seletus, kus 26 tapmiht lausa waleks aetakse, ja seletatakse et nad — 10. sept. olewat Wenemaale saadetud. See oli käegakatsutawalt sotsiaalmõrtsukate katse walitsust — nende Hellatit eesotfjas — mõrtsukatööft puhtaks pesta. See oli selle „tööliste“ partei katepese mine — tapetud tööliste weres.

Seda alatumalt kõlab nüüd — kahe aasta järele — sotsiaalkimukate tõendus (K. Aft, „Sotf.“ 4. ja 5. okt. 1921. a.), nagu oleks nende partei inglipuhas, nagu wõiks Hellatit ainult selles süüdistada

et ta väljasaatmisel sõjawäelaste meele-olu filmas ei pidanud, et ta — liig a u s (mõtelge ometi!!! S. P.) olewat olnud teistest paha kartma, ja et seegi ainult saatuslik eksitus olewat olnud. Veel enam: Isborski weretööd toime pannes tahtnud tagurline kodanlus ka sotsiaaldemokraatiale oopi anda!!!

Raugemale saab jesuiitlik nurjatus waewalt minna. Ja otse illatawalt mõjub selle kõrwal maaliitlastest kindrali Laidoneri awalik seletus riigikogus, arupärimise puhul, 4. oktoobril 1921. a.:

See oli ea, et Isborskis 26 maha lasti — sai ometi paariks kuuks rahu. Ra edaspidi tuleb niisama teha.

Lühidalt ja selgelt. Minult kahetjüst awalbas ta ühe wäejuhatajaga, kes Laidonerile ütelnud et tema wäerinnal kõik 102 oleks ära tapetud.

Laidoner seab küsimuse otsekohe ja selgelt puht-klassiwõitluse alusele, kus ei ole mingit wagatsemist, mingit muud „moraali“ kui awalik küsimus: kas meie wõi teie? Meie taptime ja tapame edasi et teist rahu saada; tahate teie meid wõita — tapke meid!

Ilma mingi wiigileheta tunnistab kodanlus — kõigi nende seletuste järele riigikogus filmi pilgutamata „päewakorras edasi minnes“ — et ta õigeks ja eaks kiidab kõige alatumad ja metfikumad mõrtsukatööd oma klassiwaenlaste äwitamiseks. Selgem ei wõi wahakord proletariaadi ja kodanluse wahel peale seesugust seletust enam ollagi. Cesti proletariaadil jääb ainult üks wõimalik otfus ja tee: leppimata ja wäsimata klassiwõitlus kuni kodanluse mõrtsukalise wägiwalla lõpuliku äwitamiseni.

Wähem selge ei ole ka wahakord äraandjatega ja wabatahtlikkude töölistetimitudega, kes kannawad nime „sotsiaaldemokraatiline töölistepartei“. Cesti arusaajad ja organiseeritud tööliised on oma otfuse nende kohta juba annud, on ammu nende otfaeisile wajuatanud Raini weirra-mõrtsuka märgi, mida ei pihi sealt üksigi jesuiitlik targutus ega uhu üksigi wiim, weel vähem see sopp, mida sotsiaalsuudased igal uulitsanurgal ainukekse tõelise töölistejubi — Cestimaa Rom. Partei — kaela pilluwad. Ja Ust ei effi, kui ta ütleb: Pareim osa Cesti ühistonnast oskab wää-

riliselt innata Isborski weretöö sүүüdlasi ja nende õigeksmõistjaid. Rahklemata; tõenduse saab ta neilt sotsiaaldemokraatlistelt parteiorganisaatoritelt, kes oma koosolekutel seletawad et nad tööliste koosolekutele enam nägugi ei julge näidata — ä h w a r d a t a w a t m a h a l ü i a.

Cesti töölisteklass teab ka ammu juba wastuse selle Usti wariseerliku wale peale, nagu oleks kodanlus Isborskiga ka sotsiaaldemokraatiale oopi anda tahtnud. Mitte oopi anda ei tahtnud Päts-Laidoner-Soots Usti ja Hellati kaaswendadele, waid weel kord katset teha kas wõi mõrtsukalise wägiwalla abil ametiühisusi enamlaste mõju alt kistuda ja sotsiaaldemokraatide kätte mängida. Ja mis wõis kodanlusele iganes olla niisuguse partei wasta, kelle ehitajad walitfuses oma poliitika töölisteklassi kohta kokku wõtsid lühikeses telegrammis, mis Hellat 1. sept., peale selle kui 102 Tallinnast wälja saadetud, kindral Tõnissonile Wiru wäerinnale läkitas ja mis sõnasõnalt ütles: „Meie esiwanematele õpetasid herrasmehed tarkust altpoolt. Jääme truuks oma tarkade õpetajate wõtetele.“ Wõi mis wõis olla tal partei wasta, kelle ehitajate kohta paras-tine peaminister Jaan Tõnisson 1920. a. juwel — kui sotsiaaldem. walitfusest lahkusid, awalikult ja wasta waidlemata seletas: meil ei olnud walitfuses sotsiaaldemokraatidega mingisuguseid lahkuminekuuid. Wõi kelle kohta tagurlistest tagurliisem Päts asutawas-kogus awalikult teatas, et nad enamlaste mahanottimiseks ja tagakiusamiseks weel wihasemaid abinõusi nõudnud kui walitfus juba tarwitanudgi.

*

50 aastat tagasi, kui Prantsuse kodanlus ühes Saksa junkruteaga Pariisi kommuna oli weresse lammatanud, diskas selle kodanluse pea, Thiers: See on ea — saab ometi rahu! Aga juba 18 aastat iljem pandi sessamas Pariisis alus üleilmsele wõitlewale töölisteorganisatsioonile — II Internatsionaalile, mille lippu nähes kodanluse põlweid wõdisesid; ja nüüd, 50 aastat iljem, wiskleb üleilmne kodanlus irmuwärinal III Kommunistlise Internatsionaali üleilmse ühise wõitluserinna ees. Kodanluse weriselt wõidetud rahu oli ainult üürrike, ajaloo kohta filmapilkne.

Isbornski kohta fordas pisike Laidoner oma suure õpetaja Thiersi sõnu; ajalugu wastab talle niisamati. Ka Isbornski kangelaste rahu oli üpris väga üürike. Ühe Isbornski asemel on nad terve Eesti pinna wõllastega ja tapaplatfidega katnud, aga walatud weroist on tõusnud ja tihenedad iga päewaga töölisklassi tasumiseääitse pilwed. Eesti töörahwa werojadele ehitatud ja klassifõjas langenud tööliste furnütehawirnadele rajatud riif

jakkab ennast ainult kõige metsikuma terrori najal ülewal oida.

Isbornst — see on Eesti demokraatia; Eesti demokraatia — see on Isbornst.

Meie tapmine ja tapame eest et töölisklassi sõnatuks orjakarjaks teha, et — rahu saada, ütleb kodanluse nimel reatõhiooninõndral Laidoner. Meie organiseerime ja kogume jõudu et mõrtufatewartõlitust kolutada ja kurnamist jãädawalt kautada, wastab Eesti proletariaat.

§. 8.

oo

Kommunistlise Internatsionaali taktika

Kommunistlise Internatsionaali 3. üleilmse kongressi otsusi seletatakse igatewiisi. Mitte ainult wastased, waid sõbradgi ei saa alati 3. kongressi tähtsusest õieti aru. Ja õmeti piab iga kommunist selleks, et käesolewatest wõitlustest osa wõtta, selgeste 3. kongressi tähtsusest ja ülesannetest ja ta seisukohast üleilmse proletariaadi wabastusewõitluses aru saama.

3. kongressi tööde tähtsus seisab selles et K. I. oma taktika uute olude järele koolutas. Üleüldiselt sammub K. I. endisel teel endisele eesmärgile. Ta rehkendab aga uute takistustega; kus tarwis, astub enam pikkamööda, läheb ringi ümber kuristiku, astub täna tagasi et omme seda edukamine pealetungimist organiseerida, piatab eelwãge, kui peajõud liig kaugele maha jäänud.

Töölisteliikumiseorganiseerimise küsimused on K. I. kahe eluaasta wãltel kahtlemata määratuste kaswanud; kommunistlised parteid 1921. a. on kahtlemata wõrdlemata tugewama jõuga kui 1919. a. Aga loodusjõulik liikumine ulkade wõitluses, taltsutamata algjõud ülestõusmises on selle kahe aasta sees nõrgemaks jäänud. Wastane on selle aja sees tugewamaks lãinud; kodanlus on ennast kinnitanud, organiseerinud. Oma la-

gunewusest, mis ta ridades sõja lõpul walitses, on ta wõitu saanud, oma jõud uuste korraldanud, ja nüüd seisab ta meie ees kui tõsine, paiguti koguni kui õige ahwardaw wastane. Sotsiaaldemokraatia, 2. ja 2^{1/2}-Internatsionaali pooleoidjad, tegid selle kahe aasta sees kõik mis jaksasid et kodanluse kindlustamist wõimaldada. Sel ajal, kus kodanlus abitu oli, kus kapitalistide juhid üle keha wõdisesid, kus kodanlised parteid nagu pillirood tuule käes kõikusid, sel ajal olenes paljugi, peaaegu kõik isiklistest wõimetest: sellest, kuiwõrd töölisklass wõitlusewalmis oli, kui suur parteide ja ametiühisuste rewolutsiooniline tahte ja julgus wãljaastumiseks. Sel otsustawal pilgul wiskasid 2. ja 2^{1/2}-Intern. sotsiaaldemokraadid kõik, mis neil oli, kodanluse eaks waekausile. Sellepãrast wõime nüüd ainult suure waewaga seda kãtte saada, mis 1919 ühe oobiga kãtte oleks tulnud. Sellepãrast pidi K. I. 3. kongress oma taktika uute olude järele seadma.

Ei tohi nüüd õhtgi sammu astuda, mis waenlase mõju tööliste seas ei lõhuks. Kapitalismus walitseb nüüd kollaste ametiühisuste *abiga*, Amsterdami ja 2. ja 2^{1/2}-Intern. *abiga*. Juba sellepãrastgi on tarwis ametiühisused wõita, nad „kollaste“ mõju alt wãlja

kiskuda. Terawneb siis üleüldine rewolutsioonikriis rutemine — seda kergem on siis otse otsustawatele wõitlustele sammuda.

Nii siis iseloomustawad K. I. uut taktikat kõigepealt järgmised juhtmõtted:

Ulkade juure, alla proletaarlaste ja poolproletaarlaste ulkade sügawusesse! Osawõtmine proletaariadi igapäewastest wäikestest wõitlustest, olgu nende eesmärgiks ka kõige pisemad parandused töölisteklassi elujärjes. Osawõtmine kõigist töölisteorganisatsioonidest, tööliste nõukogudest kuni turniseltside ja muusikaringideni. Püsimate propaganda kõigis neis organisatsioonides proletaariaadidiktatuura mõttele; *töölisteklassi enamuse wõitmine kommunistimusele*. Töölisteklassi kawakindel, wisa, wältaw ettewalmistamine eesolewatele wõitlustele. Oolikas töö pörandaaluste organisatsioonide loomiseks. Kannatlik, wisa töö töölisteklassi sõjariistu paneku küsimuses. Tugewate, iseseiswate kommunistiliste parteide loomine, mis puhtad oleksid paindlastest, keskwoolu ja poolkeskwoolu meestest. *Kõigepealt: ametiühisuste wõitmine*.

Seda ja ainult seda tahtis 3. kongress K. I. 2. kongressi otsuste täiendamiseks ütelda. 3. kongress jaksas muutunud olukorrast tarwilikud tegelikud järeldused teha; ta muutis taktikat uute olude järele; ta jaksas parteid kutsuda ja ette walmistada positiivsele tööle, nagu seda uued tingimised nõuawad. Selles seisab ta suur tähtsus.

Terwe ilma töölisteliikumine oli kongressi eel wäga keerulises ja raskest seisukorras. Kommunistid piawad alati seisukorra keerulikkuse kohta selgelt aru andma ja ulkadele lähenemiseks uued teed leidma. Selle asemel aga talitas kannatamata „pahem tiiw“ nii, et see kogu ülesehitatud organisatsioonilist parteiparaati ähwardas äwitada, ilma et see tegewus ulkasi oleks kaasa tõmmanud. Wastupidi: oli karta et see tegewus ulgad kauaks ajaks sotsiaalisamaalaste ja keskwoolu rüppe wõib lükata.

K. I. 3. kongress oli tingimata kohustatud seda wiga parandama ja seal, kus teisiti ei saanud, otsustawalt pahempoolse woolu wastu wõitlema. Ulk sm-hi, sealulgas Saksamaa üh. kom. partei juhid, on kahtlemata ainult selles eksinud, et nad seisukorda õieti ei innanud. Kuiwõrd nad sellest eksitusest enam kinni ei pia ja oma wale „pealetungimisteooriast“ awalikult lahti ütlewad — ja meil on põhjust küllalt ütelda, et suur osa Saksa sm-hi sellest eksitusest tõeste on lahkunud — sedawõrd wõib sellele küsimusele kriips alla tõmmata, ja K. I-lil jääb ainult tehtud wigadest saadud õpetusi kasutada. Kuiwõrd aga Saksamaal (Maslowi ringkond) ja mujalgi seltsimehi wõi ringkonde leidub, kes tehtud wiast koguni teooria üles puhuwad, selle loomisetöö pärlit teewad, selle „pahemilise“ juure kindlaks jääwad, — sedawõrd on aga K. I. kohustatud selle woolu wastu, mis Wenemaa „otsowistidele“¹ wäga sarnane, kõige wisamat wõitlust pidama.

Üleüldiselt elab rahwuswaheline töölisteklass praegu kahtlemata kahe rewolutsioonilise tõusu wahejärgus. Ulkade algjõuline ülestõus, mis imperialistilise sõja lõpul algas ja paar aastat terwet Eroopat wapustas, on nüüd siis seal waikinud, vähemalt rahulikuma kaju wõtnud. Mitmelgi maal on kodanlus töölistele awalikult peale tungima akanud. Kodanluse tagurlus möllab kõige ullemal wihal. Fascistid, Orgesch ja teised sarnased walgekaartlised organisatsioonid ei suuda muidugi mitte kapitalismust ukkaminekust päästa, aga nende organisatsioonide tekkimiseks ja õitseks waremalt eeltingimisi ei olnud, ja nad tõusid alles nüüd elusse, kus kodanlus tugewamaks kaswas ja meid paiguti kaitseseisukohale surus.

See ei tähenda muidugi mitte rewolutsiooni lõppu, nagu seda Hilferding ja komp. mõtlewad, ei ka mitte seda, nagu oleks rewolutsioonitõus

¹ „Otsowistid“ — ärakutsujad — äärmine „pahem“ tiiw Wenemaa sotsiaaldem. parteis, kes omal ajal sots. dem. saadikute ärakutsusid duumast nõudis. Tõlk.

1919 — 20. oma tipul seisnud ja et nüüd rahulikumad ajad tulewad, kus töölistel kainet ametiüh. wõi, teiste sõnadega, sotsiaaldemokraatlist taktikat tuleb tarwitada. Sugugi mitte. Aastal 1908—09 seisis Wenemaal Stolõõpini reaktsioon oma tagajärgede kõrgemal tipul. Wähemlased jutlustasid et rewolutsiooni lõppenud olewat, et meie parlamentlist ainuwalitsust nõudma, et meie mõedukaks, korralikuks, wiksitud, usaldusewääriliseks, „eroopaliseks“ sots.-dem. parteiks muutuma piaksime. Meie, enamlased, wõitlesime pahempoolse woolu wastu, aga meie ei unustanud silmapilguksgi et sisulised ülesanded, mis rewolutsioon 1905 üles seadis, lahendamata jäid, et uut põlewainet alaliselt juure kogub, ja ühiskondline arenemine paratamata uuele rewolutsioonile wiib, mis märksalt tugewam piab tulema kui see 1905. a. oli.

Sedasama näeme nüüd üleilmses ulatuses. Saksa s.-d. partei awaldab oma uue programmi kawa, mis igaühele selgelt näitab, et Saksamaa s.-d. awalikult sotsialistlisest parteist rahulikkude uuenduste nõudjaks kodanlik-demokraatlikeks parteiks on muutunud. Saksa s.-d. pimedaltsündinud „juhid“ oiawad oolega isegi „klassiwõitluse“ sõna tarwitamise eest oma uue programmi eelnõus; nad kardawad klassiwõitlust nagu kurat ristimärki. Nad on kindlad et kodanlus kõik sõjale järgnenud raskused wõitnud, ja et kodanline kord weel sada aastat kestab, ikka „reformistlikumaks“ ja „demokraatlikumaks“ kujunedes. Samasugune on õieti ka Saksa iseseiswate sotsialistide ja nende waimulise 2¹/₂-Internatsionaali arusaamine. Kui Crispian weel Halles praegust seisukorda Eroopa seisukorraga 1849. a. wõrdles, siis tahtis ta sellega ütelda et nagu 1848. a. rewolutsiooniliikumine lõppes, nii see ka nüüd, 1919. a. on lõppenud. Punkt sedasama mõtlewad ka Itaalia reformistid ja Serrati. Küsimus seatakse siin nii üles, et see jällegi mitmeti Wene vähemlaste seisukohawõtmist tähendatud reaktisooniaastatel meele tuletab. Martow

ja Dan küsisid juba siis: on's meil 1847. wõi 1849. aasta? Ja silmapilku kahtlemata wastasid nad: iseenesest mõista — 1849. Neile tähendab 1847. aasta rewolutsiooni eelsammu, 1849. a. — rewolutsiooni lõppu. Enamlased eksisid ainult selles, et rewotlusioni warem arwasid tulewat kui ta tõeliselt tuli. Keegi ei wõinud teada, et kontrrewolutsioon 1905. a. järel terve aastakümne wältab. Enamlased ei wõinud täpipealselt ette ütelda, kas kõikuw tasakaal 2, 4 wõi 10 aastat kestab. Kui marksistid wõisid nad aga kindlaste ette näha, et uus rewolutsioon paratamata tuleb. Ja sel mõttel oli neil õigus, kui nad „1849. a. teooria“ tagasi lükkasid.

Sedasama näeme nüüd: et meie prohwetid ei ole, ei tea keegi täpipealt ütelda, mitme kuu wõi aasta pärast mõnel suurel maal tõeliselt üleilmse rewolutsiooni saatust otsustaw proletaarline rewolutsioon esimise wõidu saab. Aga seda teame kindlaste, ja Eroopa majanduslise seisukorra igapidine läbikatsumine 3. kongressil kinnitas täielikult meie tõearwamist:

Rewolutsioon ei ole mitte lõppenud; mitte wäga kaugel ei ole aeg, kus algawad uued wõitlused, mis Eroopat ja terwet ilma palju wõimsamalt wapustawad, kui kõik siimaalsed wõitlused kokku.

Kõigi arenemise põhitegurite kõige kainema üksikasjalise läbikaalumise põhjal jõudis K. I. 3. kongress kindlale tõearwamisele, et rewolutsioon mitte wäga kaugel ei ole.

Wenemaakontrrewolutsiooni „õitse“-ajajärgul, 1907—1911, ütlesid enamlased: objektiivselt (olude poolest) on seisukord endistwiisi ikka rewolutsiooniline. Rewolutsiooni ülesanded on lahendamata. Meie peaseisukoht, meie juhtiw täht, mille järele kogu oma programmi, oma terwet taktikat sihtisime, oli see et *uus rewolutsioon paratamata tuleb*. Praegu on ajutiseks wäga kõikuw tasakaalu-seisukord tekkinud. Aga just sellepärast et uus rewolutsioon paratamata tulemas on, wiskame meie — partei,

meie — töolisteklassi eelwägi, kogu oma raskuse rewolutsiooni kaalulauale; warem wõi iljem piab meie kaalulaud raskemaks minema ja meie wõidame.

Sel wiisil seadis K. I. 3. kongress küsimuse üleilmses ulatuses üles. Kes iganes kahwatumagi mõtte eneses üles kerkida laseb, et uus rewolutsioon tulemata wõib jääda, ei ole enam kommunist. See on 2. wõi 2¹/₂-Internatsionaali leeri läinud. Ta ei ole enam meie seltsimees. Sel mõttel jääb wõitlus parema tiiva wastu ka edaspidi meie peawõitluseks. Aga et meie ettewalmistust wõidurikkale proletaarlisele rewolutsioonile mitte tühjaks sõnakõlksuks muuta, piame „pahema“ woolu wastu sedasama ideelist wõitlust pidama, mida omal ajal enamlasted „otsowistide“ wastu pidasid.

See wõrdlus ei ole mitte tuulest wõetud. Öhk on „otsowismuse“ batsilusi täis. Uusotsowismus *pidi* niisugusel raskel, piinarikkal ajajärgul, nagu seda rahwuswaheline töolisteliikumine praegu läbi elab, elule tõusma. Ainult siis, kui kaugemale arenenud osa kommunistidest minewiku õpetundidest õigel ajal oskab märku wõtta, wähen-

dame nõndaütelda walmistamise kulusid ja surume sisemise wõitluse Kommunistlises Internatsionaalis äärmiselt madalale.

Seda ja ainult seda tahtis K. I. 3. kongress oma wõitlusega nõndanime-tatud „pahema tiiva“ wasta ütelda. Kui seltsimees Höglund ajalehes „Politiken“ (nr 149) ütleb et Wenemaa kom. partei keskkocht K. I. 3 kongressil „mõedukat“ woolu esitanud, et „selle woolu peamõte, lühidalt üteldes, selles seisab et üleilmne rewolutsioon pikemat rewolutsiooniwõitluste ajajärku kujutab ja et meie taktika sellepärast pikema aja peale seatud piab olema, ja mitte otsekohe kätte jõudwa pööre ootamise peale ei pia tugenema“, — kui s. Höglund seda kõik ütleb, siis segab ta tött ebatõega. Juba enne Wenemaa rewolutsiooni wõitu teadsid kommunistid et üleilmne rewolutsioon on pikem rewolutsiooniwõitluste ajajärk: Zimmeawaldi pahem tiiw ütles seda juba 1915. aastal. Mis sellesse puudub, siis ei tule meil mitte enam nüüd oma taktikat pikema aja peale seada. Aja pikkuse indamine wõib endiseks jääda.

G. Sinowjew

oo

Revolutsiooniliikumine Idamail ja Kommunistiline Internatsionaal

Kapitali sotsiaaldemokraatlisel koo-
orjad naerawad pilgates selle üle, et Kommunistiline Internatsionaal „aastalikude metslastega“ ühendusesse astub. Naergu! See näitab aga et Kom. Internatsionaal rahwuswahelise ühistunde kohustustest dieti aru saab. Kapitali orjad ei saa käesolewa üleilmsel poliitika põhjapanewaid tõeasju olemataks teha: ühendus nõukogude Wenemaaga muutis rewolutsioonilised Idamaad jõuks, millega rehkendama piab.

Indias kaswab iga päewaga nõndanime-tatud „Swaradsha-liikumine“, mis Malabari rannamail Woplah suguarus iljuti awaliku mäsju elule kutsus. Inglismaa oli sunnitud oma wäed Persiast ära

kutsuma ja rahwa nõudmistele järel-andma. Surwepoliitika enam ei aidanude

Greeklased, kes juba walnis olid Angoorat wõtma, on tagasi löödud. Prantluse imperialistid on pidanud oma wäed Kilitiaft (Wäike-Aasias) ära wiima. Nüüd lipitfewad nad igawiisi Angoora „röwmäsajate-walitsufe“ ümber, et oma mõju Siirias alal oida.

Araabias ja Egiptuses kaswab rahwusline liikumine. Viitriikide imperialismus ei jaksa Sèvres'i (Gewr'e) rahulepingut täide wiia. Kõige tugewam muhamedlaste riik — Inglismaa (oma alla surutud muhamediusuliste arwu järele) — näeb et ta ikka enam ja enam sunnitud on kogu oma poliitikat selle järele

juhtima, kuidas seda Idamaade sündmusi nõuavad. Sellest selgib ta ülemeeliskõnewiis nõukogude Wenemaa vastu. Alles iluti veel lootsid selle ilma wägewad wõimud Grusia „duhantsh-tikute“, Armeenia ja Greeka spekulantide, Persia „tumanofülide“ (rahahaldajate) ja India kontrewolutsionääride liidu abil oma eesmärgile jõuda. Nüüd on seisuford täielikult muutunud. Inglise ametnikud ja nende palgalised püüawad kaliifi (Türgi) trooni oma kätte kistuda ja sinna Inglismaa wõiwete kõige kohasemat inimest, sultan Faisuli, istuma panna. Prantsuse börseundid wannuwad muhomediusule truudust. „Wana lõbusa Inglismaa“ (Merry Old England) ja „ilusja Prantsusmaa“ (La belle France) esitajad teewad mis iganes jaksawad, et enomlasti Idamaa rahwaste lõelisteks waenlasteks maalida. Nad on walmis kõike lubama, et aga Idamaade rõhutud rahwaulkade püüet, rahwuswahelise proletariaadiga ühineda, maha suruda. Kommunistilise Internatsionaali esimine ülesanne on nuuidugi Idamaade rahwuslik-rewolutsioonilisi liikumisi igapidi tuetada. Selle ülesande aluspõhjaks ei ole mitte ainult jõudude ja wõiwete wahetused terwes ilmas üleüldise, waid eriti ka jõudude wahetused iksikute klasside wahel asumaadel ja pool-asumaadel.

Imperialistide plaanid Türgimaa tükkeldamise ja „balkaniseerimise“ kohta põhjenesid selle tuetuse peal, mis neile andsid oma imperialistlike maaahmimise püüdmistega need kihid endisest Greeka ja Armeenia kodanlusest, kes juba enne sõda Türgimaa kaubandust ja tööstust oma pihus oidsid. Persias olid imperialistlike mõju teustajateks alati suurmaamanduse ja bürokraatia esitajad, kes rahwaulkade wõiwete kõige kaugeimal seisil, neile isegi otse waenulised olid. Suurema osa asumaade ja poolasumaade mahajäänud seisuforra põhjuseks oli imperialistiline walitus ja imperialismuse mõju. Wäljamaa kaupade sisewedu äwitas sisemaa käsitöö ja kaubanduse, ja

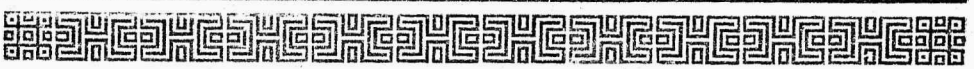
selfamal ajal koondas wäljamaa kapital oma mõju peaaesjalikult kõitfugu tooresainete wäljavedamiseks. Indias kindlustas ennast kodune kapitalismussõjaajal, kus maa Ingliste mõju alt wabanas.

Räegokatsutawalt on kõigil asumaadel ja poolasumaadel rahwusline rewolutsioon esimiseks sammuks töörahwa wabastamisel, kes feudaalse korra wanameelsuse, killustatud riiklise seisuforra ja wõera ilte all kõige enam kannatawad. Kõigil neil maadel on rahwuslise wabanemise wõiwete otsekoheseks tagajärejeks üleswahedede terawnemine; sellest wõitlustest lahkuwad kõigepealt need, kes oma kapitali wõid suurema maamanduse päewast imperialismusestalli warjule pageda soowiwad.

Türgimaa ja Persias on juba kommunistide loodud. Indias on lõõltseliku mine tugewaste tõusul. Wõiwete ainult proletariaat, waid ka leiatsid poolproletarilised ülgad on walnis oma iseteed parema tulewiku poole otstima, teed, mis mitte läbi kapitalismusepõrgu ei läheks. See ei tähenda aga mitte, nagu pioks Kom. Internatsionaal nõukogu wõiwete asutamist mahajäänud maadel oma otsekoheseks ülesandeks. Kom. Internatsionaal tunneb tõelist seisuforda wäga ästi ja saab aru, et mahajäänud maadel rahwusline rewolutsioon sotsiaalse rewolutsiooniesimine ja tähtsam aste on, sest et just imperialismus neil mail kõige mehtumaid ja pöörasemaid kurnamisiwõiwete ajal oiab. Kõigepealt tuleb klassiwõitlustele rahwusline aluspind anda. Wida enam töörahwaulgad rahwuslise liikumise wõitlustesse kistakse, seda kõrgemale tõuseb see rewolutsiooniliku mine oma sotsiaalse sissu poolest.

Asjata irmitawad kodanlised poliitikamehed Idamaid „enamalise imperialismusega“. Rõhutud asumaadel ja pool-asumaadel on walida: kas ühineda rahwuswahelise proletariaadiga wõi — oma eneste rõhujatega? Ilka enam ja enam kaswab nende arusaamine — õige tee walimiseks.

Safarow

Töölisteriikumisest Jaapanis

Äärmiselt raske on Jaapani ametiühisuste ja töölisteriikumise kohta üleüldse täpisealsete teadmiste saada; sest efektiks walmab Jaapani walitsus kõige terawamalt selle järele, et töölisteriikumise kohta midagi trükitult ei ilmuks, weel vähem sellest wäljamaale ulataks. Seisaks püüdnud Jaapani töölisteriikumisorganisatsioonidel peaaegu täielikult hoida teiste maade organisatsioonidega. Ainult pikka müüda akatatakse neid teadmiste sõlmima. Järgnevad teated on wõetud Chicago „Voice of Labor“ (Töö Hää), J. E. Koskela sulest ilmunud kirjutuse järele. —

Jaapani ametiühisusliku liikumise wäljendades tuleb silmas pidada:

1) et Jaapani 56-miljonilise rahwast ligi 60% põllutööstuses elab;

2) et koduse käsitöö wäga laialt maad on wõtnud;

3) et aruldaselt palju naistööliste tarwitatakse, iseäranis kiutööstuses (wabrikutes 650 000 ja wälkkestes kodustes ettevõtetes 700 000 naistöölist).

Viimastest ametiühisustest aruannetest (1918. aastast) leiame teadmiste töölisteriikumise kohta üleüldse. Tuleb ette tähendada et aruannetest wälja on jäetud: kodused teenijad ametnikud, waimlikud töötajad, riisimata ka wälised töölised, seal ulgas ka ehitustöölised.

Wabrikutöölisteriikumise aruanne 680 000 peale, wäetöölisteriikumise 590 000 ja kaewandusetiikumise 465 000. Seega kokku ligi 3 miljonit töölisteriikumist. Selle arwu peale waatamata on ametiühisusline liikumine riikumisele weel õige nõrk. Tähtsamates tööstusarudes, nagu tekstiil-, metalli- ja kaewandusetiikumises on läbistatku 8—18% organisatsioonid, arwudes nimelt järgmiselt:

Tööstus:	Töölisteriikumise üldine arw:	Organiseeritud töölisteriikumise:
Kiutööstuses	713 000	61 000
Metallitööstuses	222 000	40 000
Kaewandusetiikumises	433 000	52 000

Nende arwude juures tuleb aga meelde pidada et nad ammugi weel selget pilti ei anna ametiühisuste tähtsusest ja mõjust, mis laugele üle ametiühisuste piiride ulatab ja palju suurem on kui liikmete arw. Iseäranis Tokios ja Osakas awaldawad Yuai-Kai ja Osaka rauatöölisteriikumise ametiühisus suurte mõju kõigi tööpalkade määramise kohta. Nagu teada, tuli viimastel aastatel, iseäranis Kobes ja Osakas, palgawõitluste puhul kokkupõrkamisi walitsuswõimude ja streikijate töölisteriikumise wahel, mis paiguti ägedateks wõitlusteks tõusid.

Teatud ringkondades nagu Yokohamas, Jaapani poliitikalises ja aruandlises kesk-punktiis, on ametiühisuste mõju eriti suur. Niisama ka Tokios, sellewasta läänepoolsetes linnades, kus kiutööstuse ettevõtete ja nendes nimelt naistöölisteriikumise arw suur, on ametiühisused nõrgemad. Kobes, mis suurem kaubajadam, on tugew laewatehaste töölisteriikumise ametiühisus.

Nagu Euroopas ja Ameerikas, on ka Jaapanis metallitööstuse organisatsioonid kõige tugewamad, ja neist oleneb rewolutsiiooni saatus. Sellewasta tuleb ütelda et Jaapani trükitöölised kõige rewolutsiioonilikumad olus on. Arwu poolest on neid küll wähe, waimlikult aga seisawad nad kõigist teistest kõrgemal. Kaewandusetiikumisele on wõrdlemise ästi organisatsioonid ja kuuluvad suuremalt osalt ülemaalisesse Jaapani kaew.-tööl. ametiühisusesse. Wäetöölisteriikumise aruldaselt raske organiseerida; raudteedel, mis 1906. a. saadit riigistatud, on ainult wabrikuhid organiseeritud. Ka mere-meestel on mõned organisatsioonid, mis aga weel jõuetud on wõitlema. Oma liit on ka jalawõimeestel (riikshadel) Tokios ja Yokohamas. Kiutööstuses on ainult Yuai-Kai organisatsioon mõjuwam, teised wäga nõrgad. Waimlistel aladel töötajatest on uul algkooliõpetajaid organiseeritud, sellewasta aga ametnikka

wäga wäiksel arwul, ja naisterahwaid sel alal peaaegu ei olegi ametiühifustes.

Ametiühifuste korraldus sünnib wabrikufomiteede alusel, kuhu alla kõik ettevõtte töölised käiwad. Tööstusealade wahel ei ole kindlat wahet; suurema osa keskkondus on Quai-Kais — Jaapani üleilmdises ametiüh. liidus.

Seaduslikult oli ametiühifuste seisukoht Jaapanis siiamagnii määramata, ei neid diegi keelatud ega lubatud, elutsesid ja — pandi tihti kinni.

Tulewal, 1922. aastal kawatseb aga walitus ametiühifusi seaduslikult äwitama akata. Mis see tähendab, võib juba sellest arwata, et näit. 1918. a. 66500 streikijat wangistuslega karistati, rääkimata neist, kes kui „rahurikkujad“ wangi sattusid.

Ragu ülemaal tähendatud, on ühenduste teiste maade organisatsioonidega väga nõrk; side on ainult ameeriklastega ja wististe ka iinlaste ja korealastega.

Tähelepanemiseväärt on siiski, et see suur tööstuseriik idas mingisuguses ühenduses ei ole kollase ametiühif. Internatsionaaliga.

Politiikalist erapooletust Jaapani ametiühifused ei tunne; nad on kõige libedamas mõitluses ettevõtjatega ilmale tulnud, ametiühifuslised ning poliitikalised ülesanded käiwad käsikäes, ühte kui teist walitseb kommunistiline waim. Jaapani ametiüh. ei lauta mitte ainult rewolutsiooni aateid laiali waid on ka uskadele mõitluse kooliks.

Sedamööda, kuidas Jaapani tööstus wõimsalt on kaswanud, on ka ta proletariaadi riad paisunud. Kullajanused töusikkapitalistid aina pigistawad kurnamisepressi. Nad kaewawad seega iken-dile auda. Kõige paremaks pandiks sellele on Jaapani töölitelikumise kaswamine, mis aastat wiis tagasi alles nulli peal seisib.

Karl Marxi majanduslised õpetused

Rahwale arusaadawalt kokku seadnud ja ära seletanud **Karl Kaustky**

Ulguskeelest 15. wäljaande järele tõlkinud **H. Böögelmann**

S i s u t o r d

Õtmise wäljaande eesfõna
Reljanda wäljaande eesfõna
Rahelkanda wäljaande eesfõna

I osa. **Kaup, raha, kapital**

1. peatükk. Kaup
2. peatükk. Raha
3. peatükk. Kuidas raha kapitalis muutub

II. osa. **Lisawäärtus**

1. peatükk. Kuidas walmistamine sünnib
2. peatükk. Mis teeb kapital wäärtuse loomisel
3. peatükk. Mil mōedul tööjõudu kurnatakse
4. peatükk. Lisawäärtus ja kasu (profit)
5. peatükk. Tööpäew
6. peatükk. „Wäikse meistri“ lisawäärtus ja kapitali listi lisawäärtus

7. peatükk. Relatiivne lisawäärtus
8. peatükk. Ühistöö
9. peatükk. Tööjõutus ja manufaktuur
10. peatükk. Majinad ja suur-tööstus

III. osa. **Tööpalk ja sisetulek kapitalist**

1. peatükk. Tööpalk
2. peatükk. Sisetulek kapitalist
3. peatükk. Lihtne Forduswalmistus
4. peatükk. Lisawäärtuse kapitalis muutumine
5. peatükk. Liigrahwaarw
6. peatükk. Kapitalistliku walmistamisewiisi loidupuna
7. peatükk. Kapitalistliku walmistamisewiisi loiduputee

Kirjastuse pealadu: Peterburis, Fontanka 53, korter 9, Gesti kirjastuses.
Postiaadress: Петроград, Фонтанка 53, Эстиздательство.

Washingtoni teel

Rahvusvaheline proletariaat piab selle mõtte omaks wõtma, et Washingtoni konverents ilmasõja lõpust saadik kõige tähtsam sündmus üleilmse poliitikas on. Washingtonis tehakse otsus, kas läheb suurtel ilmariikidel korda weel kord ajutiseks sõjariistaderahu teha, wõib läheneb teine ilmasõda käegakatsutawale kaugusele.

Seisukorda, millest Washingtoni konverents oma tööd pidi algama, kujufas iljuti Austraalia peaminister Hughes (Hjuus) iseäralise selguse ja terawusega. Sõja ajal sai Hughes öieti üle ilma kuulsaks. Kui Inglise äärmised imperialistid — lord Northcliffe kildkond — arusaamisele jõudsid et Asquith — selleaegne peaminister — nende tarwis liig pehme mees on, kutsusid nad wiiendast ilmajaost Hughesi appi. See on niisamati nagu Briand, Bonomi ja Ebert, endine töölistejuht, kes 1914. a. were-rejanuliseks imperialistiks muutus. Saksamaa wasta kawatsetawa majandusesõja mõttele andis tema iseäranis selge kuju — esialgu Austraalia kodanluse nimel, kes Saksamaa wõistlust kõrwaldada tahtis. Iljem muutus ta kõigi nende Inglise ilmariigi ringkondade ääletoruks, kes sõjapidamist Saksamaa wõistluse täieliku äwitamiseni nõudsid. Selleks pani Hughes Inglismaal oma kuulsa kõnesõjakäigu toime, mis selleks kahtlemata kaasa aitas et Asquith taganes ja Lloyd Georgele tee wabaks tegi.

Nüüd iljuti käis Hughes jälle Inglismaal — Londonis Inglise ilmariigi konverentsil, mis Washingtoni konverentsi eesmänguks pidi olema. Nüüd aga on üleilmne seisukord sootuks teine. Austraalia kui ka Kanada ja Lõuna-Aafrika kodanlusel ei ole enam Saksa wõistlejat karta, waid ta piab seisukohta wõtma-suures kaksikwõitluses Ameerika ja Jaapani wahel.

Sellejuures selgib et Inglise ilmariigi keskkoha ja ta meretaguste asumaade uwid üksteisest kaugele lahku lähewad. Inglise ilmariigi sisemine lõhenemine, see asjaolu et Austraalia, Kanada ja Lõuna-Aafrika ei taha Londoni poliitikat tuetada, on Inglise saatkonnal Washingtonis kõige raske-maks eksamik.

Hughes pidas mõni aeg tagasi Melbournes kõne poliitikalise seisukorra kohta, kus ta seletas:

„Pärast ilmasõda on maailma strateegialine keskpunkt Põhjamerest Waiksesse okealani nihkunud. Austraaliale on Waikse mere küsimus tõepoolest — Jaapani küsimus, sest Jaapan tarwitab ruumi oma kaswawale rahwale, ja niisamati kaubaturgusi. Austraalia ja Ameerika aga ütlewad: Siia sa sisse ei pääse! Jaapan wõib ainult tööstuserahwana elutseda, ja ta arwab ennast geograafialiste tingimiste põhjal eriti õigustatud olewat lina turgusi ekspluateerida. Aga ka teised rahwad tahawad neid turgusi omale.“

Edasi seletas Hughes et Austraalia „rahwas“ tingimata „walge Austraalia“ ideaalist kinni pidawat ja seda ideaali, *kui wõimalik*, rahulikult teel kaitswat. Mis tähendab et Austraalia kodanlus walmis on ka sõjaliselt Jaapani sisserändamist takistama — *kui* see rahulikult teel wõimalik ei ole. Ainuke sõda, mida Austraalia seega wõimalikuks piab, on sõda Jaapaniga. Selle kokkupõrkamise juures oleksid Austraalia, Kanada ja Ameerika ühel pool, kuna Inglismaa wormilikult ikka weel Jaapani lepinguosaline on.

Niisugused on Inglise ilmariigi wäljawaated Washingtoni minnes.

Oma kõnes teatas Hughes et ta Inglis-Jaapani lepingu asemel Inglis-Ameerika-Jaapani liitu on soowitanud. Oleks aga niisugune kolmikliit wõi-

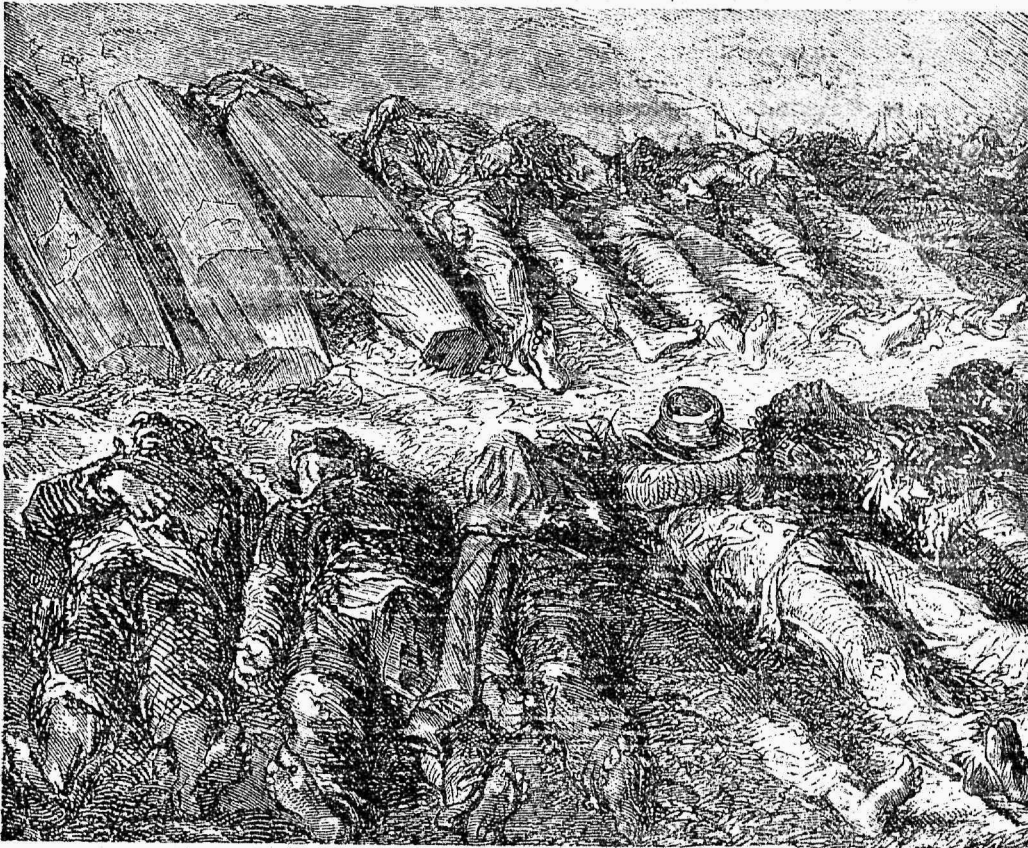
mata, siis piaks Inglismaa Ameerikalt küsima, missuguse Inglis-Jaapani lepinguga ta nõus võib olla.

See on igatahes õige kange „tropp“ Inglise walitsusele. Inglis-Jaapani lepingu teraw ots oli siimaani Ameerika wasta sihitud. Ameerika on Inglise loomulik wõistleja ilmaturul ja ilmapoliitikas. Ja nüüd piab Inglismaa oma wahekorda Jaapaniga nii korraldama kuidas Ameerika seda—lubab! Tuleb juure tähendada et Kanada peaminister Meighen Londoni konwerentsil wast weel terawamalt wälja astus kui Hughes. Meighen andis selgeste mõista et Inglis-Jaapani lepingu uuendamine senisesel kujul Kanadat sunniks Inglise riigist lahkuma. Ja kindral Smuts Lõuna-Aafrikast tuetas oma kaaswendi Aust-

raaliast ja Kanadast. Selle asumaade surwe all muutusgi Inglis-Jaapani leping juba enne Washingtoni konwerentsi wäärtuseta paberilipakaks.

Washingtoni-küsimus on iseäranis sellepärast väga keeruline, et ta nelja isesuguse wastaolu ümber keerleb; need wastaolud on: 1. Inglismaa ja Ameerika, 2. Jaapani ja Ameerika, 3. Inglise asumaade ja Jaapani ja 4. Inglismaa ja Jaapani wahel.

Inglis-Ameerika wastaolu tuleb kõigepealt nähtawale wõidujooksus kõige suurema kaubalaewastiku pärast. Ameerika trustikapital kisub kõige alastamatamal kombel rahwuswahelist kaubalaewandust oma kätte, et Inglismaad kõrwale tõrjuda. Tähelpandaw on selles küsimuses ettepanek, mis iljuti Ameerika laewan-

MAHALASTUD KOMMUNAARID OUDEN

dusewalitsuse juhataja *Lasker* tegi, ja mis nõndanimetatud kaubanduse pealt trahwitolli nõuab. See tähendab: kui näituseks Inglise laewa Inglise kaupa Ameerikasse wiib, siis tal seda lisatolli maksta ei tule; wiib ta aga Prantsuse kaupa Ameerikasse, siis tuleks tal 10% kauba väärtusest lisaks maksta. Mis see tegelikult tähendaks, on kerge ette kujutada. Pealeselle tuleb Washingtoni konverentsil sõjalaewastikkude suuruse kohta tulewikus mingisugune määr välja töötada, ja Ameerika mõjuwate ringkondade meeleolu järele on kindel, et Harding Ameerikale vähemalt niisama suurt sõjalaewastikku nõuab kui Inglismaale jääb. See tähendaks aga Inglismaa meredewalitsemise ametlikku lõppu. Pealeselle wõistleb

Inglismaa ja Ameerika — nimetame ainult kõige tähtsamat — maailma õiallikate pärast. Mesopotaamias ja Persias, Ollandi-Indias ja Kesk-Ameerikas seisab Ameerika õlitrust Inglise sellekohaste organisatsioonidega sõjajalal. Ka seda ei taha Ameerika lubada et Inglismaa üksi — rahwaste liidu lubakirja põhjal — neid maalaasi wõiks kurnata, mis talle sõjasaagina Saksamaa ja Türgi küljest sulle langesid.

Ameerika-Jaapani wastaolu keerleb eestkätt mõjuküsimuse ümber Iina ja Ida-Siberi kohta. Ilmasõja ajal ja järel on Jaapanil korda läinud Iina tähtsamat kubermangu, Shantung, peaaegu omale kiskuda. Wladiwostokis on ta enesele pesa teinud, ja ka mujal Ida-Aasias on ta rööwimperia-

OT (UDINOO) UULITSAL, PARIHSIS 1871

lismus tegewuses olnud. Ameerika soowib et Jaapan need wõidud käest annaks ja lina kohta nõndanimetatud „lahtise ukse“ põhimõtte maksma tunnistaks, seega tähtsamatele kapitalistlikele maadele seal waba wõistlust wõimaldades.

Inglise asumaad seisawad Jaapanist sisserändamise wasta, ja ei taha lubada et Jaapani kapital nende kodu juuri ajaks.

Lõpuks nõuab ka Inglismaa uwi, et lina Jaapani ülemwõimu asemel „lahtise ukse“ põhimõtte maksma pandaks, milles ta Jaapaniga wastaolusse sattub.

Kuidas awaldawad endid need wastaolud Washingtonis? Siin on tähtis nimelt üks asjaolu: Harding on nimelt korralduse teinud et igal osawõtjal riigil ainult üks ääl on; saadikute arw on küll piiramata, aga saatkond piab koos ja ühiselt äälutama. Rahwuswahelises läbikäimises on Inglismaa ikkagi weel üks riik, ja kuigi asumaade esitajad konwerentsist osa wõtawad, ääletab terwe Inglise riigi saatkond ühiselt. Inglise saatkonna otsus oleneb sellepärast tegelikult Kanada ja Austraalia saadikute seisukohast. Sellest kibedast ädast püiab Inglise kawal diplomaatia omale weel wälist lugupidamist wõita: asumaade surwe all sunnitud Ameerikaga ise kokkulepet otsima, püiab nüüd Inglise poliitika näidata — seda tõendawad kõik Inglise ministrite wiimase aja kõned — nagu läheks ta *wahemehena* ja leppesobitajana Washingtoni. Eroopas on tal Prantsusmaa ja Saksamaa lepitada, Waikses okeaanis Ameerika ja Jaapan.

Ülemalpool nimetatud nelja wastaolu kaaludes piab tunnistama, et Ameerika-Jaapani waheline seisukord kõige tõsisem on, sest siin seisab küsimus selles, kas Jaapani rööwikud Shantungist lahkuda tahawad wõi mitte. Teised wastaolud ei ole weel nii äärmiselt terawaks läinud. Inglis-Ameerika wahekord kannatab weel mõnda aega, niisama ka Inglis-Jaapani wahekord — weel kauemgi. Ja asumaade kartus Jaapani eest on ka rohkem omse kui tänase päewa küsi-

mus. Sellepärast näib Inglise walituse püüd Washingtonis olewat — aega wõita. Inglis-Ameerika tüli põhjustest püütakse wõimalikult mööda iilida, et mitte Inglise ilmariiki purustada; teisestküljest Jaapani peale mõju awaldada et see wähemalt jautigi Ameerika nõudmistele järele annaks. Kui Inglise diplomaatia, oma silmapilkset nõrkust tundes, Washingtonis seda poliitikat ajab, siis jääb konwerentsi keerdsõlmeks — Shantungi küsimus. Seda näib aga raske olewat rahulikult teel ära otsustada, sest kokkulepet on raske ette kujutada. Seisab ju küsimus selles, kas Jaapan Shantungi jääb wõi ei jää mitte. Nii piaks Washingtoni konwerents õieti siiamaaalse tasa õõguwa wastaolu Ameerika ja Jaapani wahel terawalt päewakorraks tooma.

Kui aga Jaapan, Ameerika ja Inglismaa ühendatud jõudu oma wastas nähes, silmapilguks piaks taganema, siis tähendaks see ikkagi ainult õige lühikest sõjariistaderahu. Jaapani kapital tarwitaks esimest kohast juhtumist et oma taganemise eest kätte tasuda, ja mitte aawatud autunde, waid selle lihtsa tõeasja sunnil et Jaapani kapital kas enesele laiemat tegewuseala piab muretsema wõi — ukka minema. Inglismaa piaks Washingtonis niiaasti sõjalaewastiku kui ka merekaubanduse asjus Ameerikale awalikult alla wanduma — seisukord, millega ta igatahes mitte kauaks leppida ei wõi. Kokkupõrget Ameerika ja Inglismaa wahel wõib wast küll mõneks ajaks *edasi lükata*, aga teda ilmast kautada ei suuda ka kõige ilusamad laua- ja pidukõned. Ka siin nõuab kapitalismuse arenemise sise mine seadus wõistluse lõpulewiimist, nagu see omal ajal Inglis-Saksa wõistluses pidi sündima.

Rahwuswaheline proletariaat piab neid ädaohtusi alaliselt silmas pidama ja oma wõitlusejõu suurendamise ja kinnitamise teel püüdma uue ilma sõja ädaohtu kõrwaldada; wõi — kui rahwuswaheline kapital oma weristamisetööd edasi toimetab, siis õiget silmapilku kasutama et praegu walitsewale korraks surmaoopi anda.

(Kom. Pr.-Korr.)

A: Rosenbergi jär.

Varlin'i surm¹

Varlin (Warlään) oli waewalt põgenema pääsenud ühelt wiimaselt barrikaadilt (Fontaine-au-Roi uulitsal), kus ta ühes Gamboni, Ferré, J. B. Clementi, kommuuna liikme Jérôme Lacordi ja veel ühe keskkomitee liikmega oli wõidelnud, kui ta Lafayette uulitsal, St.-Denis alewi nurgal, kinni wõeti ja Montmartre mäele tappa wiidi. Kuningriikline ajaleht toob ta surmast järgmise kirjelduse, mis wäga tõenäuline paistab olewat.

Varlin, kes Lafayette uulitsal kinni oli wõetud, wiidi Montmartrele.

„Rahwaulk kaswas iga minutiga, ja suurt waewa tuli näha, et Montmartre mägedele jõuda, kus wang kindrali juure wiidi, kelle nimi meelest ununenud. Wahikorral olew ohwitser, kelle peale see kurb ülesanne pandud, astus ette ja kõneles mõne minuti kindraliga, kes talle tõsise ja waikse äälega ütles: „Seal, selle müüri taga.“

„Meie kuulsime ainult seda nelja sõna, ja kuigi nende tähendus meile selge oli, tahtsime siiski lõpuni jälgida ühe selle irmsa, wiimase kahe kuu wältel meie silmade eest mööda läinud kurbmängu tegelase elu. Saatuse aga otsustas asja teisiti. Kui tähendatud kohta jõudsimme, kuulsime äält — ei tea, kelle oma see oli — ja selle järele üüdis mitu äält: „Laps ta veel wähe jalutab, on veel wara“. Neile sõnadele lisas üksikult kõlaw ääl juure: „Otsus tuleb täide wiia Rosière (Rosiäär) uulitsal, kus need lurjused ära tapsid kindralid Clement Thomas (Klemaan Tomaa) ja Lecomte (Lökoongti).“

¹ See jutustus, mis siin Brüsseli lehe „Liberté“ järele ära trükitud, ilmus kuningriiklises lehes „Tricolore“, kust Malone ta oma kommuunaajalosse wöttis, mis nime all: „Prantsuse proletariaadi kolmas lüüasaamine“ ilmus.

Kurb rong akkas uueste liikuma, kahetuhande inimese saatel, kellest pool Montmartre elanikud olid.

Jõuti Rosière uulitsale, kus peastaab oli. Seal oldi aga surmanõutluse wastu.

Tuli uueste, sellesama rahwaulga saatel, mis iga minutiga kaswas, tagasi Montmartre mäele keerata. Seisukord läks ikka ähwardawamaks, sest kõigi kuritegude peale waatamata, mis see inimene wõis toime pannud olla, *käis ta niisuguse kindlusega eesotsas, juba enam kui tund aega teades missugune saatuse teda ootab, et isegi ümberolijad selle pika surmapüüna all kannatama akkasid.*

Wiimaks jõuti kohale. Wang seati seinä ääre; ohwitser korraldas oma mehi ja andis neile käsu sihtimiseks, kui korraga ühe soldati püss juhtumisi paugatas; kuul aga läks mööda. Sel silmapilgul andsid teised soldatid kogupaugu, ja Varlini ei olnud enam.

Ühtaegu tormasid soldatid, kartes et ta ehk veel surma ei saanud, talle juure ja akkasid püssipäradega peksma, aga ohwitser ütles neile: „Teie näete et ta surnud on, jätke ta rahule!“

Leitnant Sicre teadaanne ülemusele²
Pariisis, 28. mail 1871

Isand polguülem!

Mul on au teatada, et ma 28. skp mulle lubatud puhkeaega kasutades St.-Lazare uulitsale nr 90 aigemajasse möödaläinud 19. jaanuaril aawatud ohwitseri (kapten Darnaud, Rocquefixades kogukonnast Arrièges) waatama läksin. Lafayette uulitsal tuli minu juure erariides preester, aulegioni märk nõõpaugus, ja palus mind mulle tundmata inimest kinni wõtta, keda ta Varliniks nimetas ja seletas et see

² Ilmus Lissagaray „1871. a. kommuuna alaloo“ lisas.

endine kommuuna täieõigusline esitaja rahaasjanduse alal olewat (preestri oli ta omalajal wangi lasknud panna, kus see üle kuu aja istus, niikaua kui kommuuna mõrtsukate äbemata walitsus kestis).

Ruttasin mulle awaldatud palwet täitma. Varlin nägi et ma tema poole läksin, sai aru et teda ära tunti, ja püüdis ennast Cadet uulitsa poole joostes peita. Ma aarasin ta kraest kinni ja tassisin wäewõimuga Lafayette uulitsani, kus mulle mõned 3. jalawäepolgu sõjariistus soldatid appi tulid.

Kui tal käed rihmaga kõwaste selja taha kinni olin sidunud, wiisin ta kindla wahi all Montmartre mäele diwisjoni kindrali Lavaucoupé (Lawokuppee) juure.

Teel tundsid teda kõik wastutulijad, ja kui peastaapi jõudsimel, ei olnud tal enam võimalik salata, kes ta on.

Läbiotsimisel leiti tema juurest järgmised asjad: taskuraamat tema nimega, rahakott 284 frangi 15 santimiga, taskunuga, õbeuur ja ühe is. Tridoni nimekaart.

Ta wiidi diwisjoni kindrali ette ülekuulamisele. Et ta aga wastata ei tahtnud, siis wiisin ma ta kindrali käsul ja soldatite saatel mahalaskmisele sinna aia juure, kus 19. märtsil wahwad kindralid Lecomte ja Clement Thomas ära tapeti.

3—4 000-line rahwaulk, kes meid saatis ja endise kommuuna rahaasjanduse täieõiguslise delegaadi ära tundis, kui ka suur kogu Montmartre mäe ümbruse elanikka waatas seda surmanuhtluse täidesaatmist pealt ja kiitis seda „brawoo! üietega eaks.

Kõige austusega, is. polguülem, teie alandlik ja truü teener

Sicre, \

67. jalawäepolgu leitnant.

Varlini uur

Alamal järgneb wäljawõte Seine ülemnõukogu esimehe Engelhardti kõnest, mis 1878. a. jaanuaris selle

kaitseks peetud, et Engene Varlini perekonna nõudmist, nende sugulase mahalaskmise ametlikult õigekstunnistamise kohta, täidetaks:

„Wiimaks kõneleb leitnant Sicre teadaanne ülemusele, et surnukeha juures õbeuur leiti. See uur anti Varlinile seltsimeeste poolt tänulikuks mälestuseks, ja graweerija, kelle tunnistus mul käes on, seletab et ta uurisse järgmised sõnad löiganud: „Eugene Varlinile — mälestuseks seltsimeestelt.“ See, kes uuri surnukeha juures leidis, tegi ta ka wististe lahti, ja kui selle kohta uurimine ette wõtta, siis kinnitab see et tähendatud sõnad tõeste uurisse olid graweeritud.

„Ma tean selle inimese nime, kelle käes see uur on ja kes teda tänapäewani kannab. Wõin koguni ühe imeliku üksikasja jutustada. Mõni aasta tagasi oli selle uuri praegune omanik kusagil lõunal, kus jutt tuli ilma kohtuta mahalaskmistest Pariisis, kui Versaillesl wäed linna tulid. Keegi nimetas Varlini nime, tähendades et ta Londonisse põgenenud. Inimene, kelle nime ma ei taha nimetada,¹ wastas:

„Varlin on tõepoolest surnud. Ma olin ta tapmise juures ja uur, mis ta surnukeha juures leiti, kinnitab mu sõnade tõde.

„Ta wõttis taskust uuri, tegi kaane lahti ja näitas irmul ehmatanud külalistele pealkirja: Eugene Varlinile — tänulikud kõitmisetöölised.

„Ütlen uueste, ma ei taha selle inimese nime nimetada, aga kui teie käsu annate selles asjas uurimist ette wõtta, wõib niiästi teda wälja kutsuda, kui ka inimesi, kes seda kirja lugesid.

„Pikemalt ma sellest enam ei kõnele. Kohus saab asjaolu tähtsusest aru, sest surnute rööwimine on keelatud, ja äbemata on kiidelda teuga, mida iga aus inimene kui äbitööd piab kinni naelutäma.“

¹ See oli leitnant Sicre (Sikr).

Majanduslifel pöörel

Ülemaade Venemaa majanduslifest seisukorrast 1921. a. keske

Tähtsamad põhjapanevad dekreedid, mis Venemaa majandusesse teatava pööre töid, anti 1921. a. esimise weerandi lõpul ja teise algul. Nende dekreetide teustamiseks laiemas ulatuses astuti aga alles mõni aeg iljem, tuntuwamal ja nähtawamal wiisil alles aasta teisel poolel. Ülemaade majanduslifest seisukorrast aasta esimesel poolel pakub meie teega ühtlasi ka ülemaadet majanduslifest oludest silmaalge sihi lõpul ja uue algul — suurel pöörepunktil, millel kogu Venemaa saatuse kohta sügaw tähtsus. Ühtaegu näeme sellest ülemaadest aga kaudsest ka põhjust, mis pööret ette wõtma sundisid. Seesuguse ülemaade toob „Ekonom. Shifu.“ mille laialistest teadmistest meie alamal — M. Lofinski järele („Mahowit“ nr 229) — lihtse kokkuvõtte aumane. —

Sellest ülemaadest näeme üleüldistes joontes, kuidas küttekriis, mis minewal, 1920. a. õige terawaks läks, järgmise aasta algul pisut paistis lahenewat, teisel weerandil aga seda suurema jõuga nähtawale tuli. Toitluse alal läks aga seisukord ühte järke pahemaks, ja toidunormi tuli sammumult nii madalale krewida, et nad silmanähtawalt kedagi enam rahuldada ei wõinud. Sellest järgnes loomulikult töowiljakuse langemine ja nimelt tööliste arajäämine töölt, jauti üksikute päewade kaupa, jautl aga ka kauemaks ajaks, et omale wäljastpoolt toiduaineid muretseda.

Toitluse kitsikus

tekkis eeskätt üleüldisest wiljasaagi wähenemisest — ligi 2000 miljoni puuda ehk 34% alla sõjaeelse saagi. Saagi wähenemise põhjusteks oli jälle muuseas külwipinna wähenemine. See wähenemine

oli Wenemaal üksi — ilma Ukrainata — 8 milj. desjatiini ehk 18%; paiguti, ja iseäranis wiljarikastes riigiosades oli wähenemiseprotsent weel palju kõrgem, nii näituseks Siberis 29 ja Kesk-Wenemaal 20%, kuna neis kubermangudes, kus wilja enimet fiske kui wälja weetakse, külwipind peaaegu endiseks jäi. Üleüldine oosihit oli talupoegadel ainult oma tarwitamiseks walmistada.

Külwipinna ja wiljasaagi wähenemisega käsitäes käis ka loomade wähenemine: obuste arw 15% ja lehmade arw 8% wõrra.

Kõit see kokkuvõttes ei annud ennaft mitte ainult toitlusekitsikuse kaswamises tunda, waid oli ka — ühes paljude muude nähtustega — üleüldise põllumajanduse ädaohtliku langemise tundemärgiks.

Mis toitluse alasse puutub, siis langes wäljajagatud toiduainete (peaasjalikult leiwa) ulk käesolewa aasta esimesel poolel, wõrreldes läinud aasta wiimise poolega, õige tuntawalt: siis jagati wälja üleüldise 95,5 milj. puuda, tänawu esimesel poolaastal aga ainult 79,6 milj. Iseäranis terawalt tuli langemine nähtawale esimese ja teise weerandaasta wahel: esimesel weerandil anti wälja ligi 51 milj. puuda, teisel weerandil aga ainult ligi 29 m. p. Kõige jõupingutuse peale waatamata ei läinud korda rohkem wälja anda, rahwa tarbeid wähegi rahuldada. Ja tagajärg andis ennaft walufaste kõigil majanduslise elu aladel tunda.

Rüttekriis

Kõigepealt tundus toitlusekitsikuse tagajärgi kütteinete muretsesises. Kõige tähtsamat kütteinet — puud — wal-

mistati 1921. a. esimisel poolel 1071000 kubikfülda vähem kui eelmise aasta esimisel poolel — peaausjalikult tootluse-olude pahenemise pärast.

Sütemuretsenise alal näitawad arwud väga filmapaistwalt tootlusekriisi pahenemisega kõrwutikäiwat alanemise-joont: esimisel weerandaastal jaadi weel 142,2 milj. puuda füsi, teisel weerandaastal aga ainult 115,4 m. p., sellest aprillis 47,6, mais 31,1, juunis ainult 29,7 milj. p., mis näitab, kuidas saak asteastmelt vähenes.

Parem oli seisuford naftasaagiga, mis mitte ei vähenenud, waid koguni tõusis, isearanis Groosnõi ringkonnas, kus saak — üleüldiselt saagist — läinud aasta esimisel poolel 15⁰/₀, tänawu esimisel poolaastal aga 35⁰/₀ oli.

Weel parem oli lugu turbatööstuses, kus üleüldine saak, eelmise aastaga võrreldes, 30⁰/₀ tõusis.

Kohtuwõttes jäi kütteainete üleüldine fogu — kütewäärtuse mõttes — küll ligikaudu sellelesamasele kõrgusele kui eelmise aasta esimisel poolel, aga tarbete täitmiseks ei ulatanud sellest laugelgi mitte. Geftkätt awaldas see mõju

w e u a s j a n d u s e s

Raudteedel oli kütteainete üleüldine tagawara käesolewa aasta keskäl — wersta peale arwatult — ainult umbes 60⁰/₀ sellest, mis seal aasta tagasi oli. Tagawarade vähenemisele wastawalt vähenes ka kütteainete tarwitamine ja sedamõõda loomulikult ka wedu.

Raudteede tegewuse alwas tuntawalt ka otsekõhene tootlusekriis — töölise warustamise näul. Weel 1920. a. detsembris anti raudteel igale töölisele kuus keskmiselt 24 naela jahu ja igale perekonnaliikmele 15,7 n. jahu, kuna 1921. a. juunis töölisele ainult 12 ja perekonnaliikmele 6 naela wõidi anda; seega vähenemine üle poole.

Tootlusekriis ajas ka paranduse tööpahemaks; tagajärg: minewa aasta teisel poolel oli terweid wedurid 40⁰/₀, tänawu esimisel poolel ainult 38,5⁰/₀. Ja mis weel pahem — isegi nende wedurite tööjõu tarwitamine jäi alaliselt vähemaks, wedurite „tööpuudus“ kaswas. Wähenes ka terwete wagunite protsent.

Weeteedel tuli peale muude põhjuste weel aruldane madal weeseis takistajaks, kuid üleüldiselt ei langenud wedu weeteedel eelmise aasta weest madalamale, wälja arwatud toiduainetewedu, mille asemel aga naftawedu kaswas.

T ö ö s t u s e s

ei wõinud tootlusekriisi mõju tundmata jääda, aga kõigest oolimata ei olnud see ometi nii teraw kui arwata oleks wõinud. Kõige tähtsamal tööstusealal — metallitööstuses — langes töösaadus, endisega võrreldes, ainult 5—6⁰/₀ ja sedagi ainult poolaasta lõpul. Töölise arw metallitööstuses oli märtsis 223 000, juunis aga 210 000, nii et tööwiljakus umbes endiseks jäi.

Elektritööstuses tõusis saadus koguni endiselt kõrgemalegi, ja eriti wiljakas oli elektrijaamade tegewus, mis mõõdaläinud aasta omast märksa üle tõusis.

Kiutööstuses oli seisuford üfifite arude järele õige kirju; elaw oli tegewus puuwilla-tööstuses, osalt ka willa-tööstuses, kuna lina- ja kanepitööstus märksalt langes. Wähenes ka ketrise-töö, kuna kudumine elawam oli, ja jauti, nimelt trikootaashi osas, alaliselt paranes.

Üleüldse oli kiutööstuses 1921. a. 1. juulil 814 ettewõtet 298 000 töölisega, millest 287 ettewõtet 72 000 töölisega tähendatud ajal seisis.

Keemiatööstuses oli 60 ettewõtet 146 000 töölisega, millest 32 ettewõtet 8 000 töölisega seisis.

T ö ö t u r u l

oli ka aruande-poolaastal puudus töölisest, keda sundusliikude mobilisatsioonide teel tuli koguda. Töömobilisatsioonide kõrwäl anti ka asutustele wõimalus oma aagentite kaudu töölisi muretseda, ja jaadi sel teel üleüldse 111 000 töölifit kofku. Mobiliseerimise teel jaadi: 56 000 spetsjalisti, 20 000 ehitusetöölifit, 15 000 laewaehitusetöölifit, 26 000 kaewanduse-töölifit, 6 660 aridusetöölifit, 2 330 elektrotehnikut, 500 masinaehitajat, 9 000 mustatöölifit puudeparwetamiseks jne.

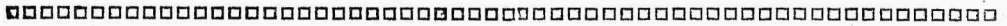
Üleülbijest tööturu seisukorrast annavad pildi järgnewad arwud:

Rõudmine ja pakkumine	1. weerandil:	2. weerandil:
Ettemõtete üleüldine arw . . .	4 535	1 295
Töölisi on tööl . . .	1 420 000	437 000
Töötawa järele on töölisi tarwis . . .	4 119 000	1 509 000
Töötawa täitmiseks puudub töölisi . . .	2 969 000	1 072 000

Need arwud on 23 kubermangu teadmetest 1. weerandi ja 41 kubermangust teise weerandaasta kohta.

Meestööliste protsent on suurem metalli- ja keemiatööstuses; paberi- ja klaasitööstuses on mees- ja naistöölisi umbes ühepalju, kuna tiku-, tubaka- ja teetööstuses naistöölise arw meeste omast kõrgem on. Teenijale seas on meeste protsent läbistiftu 60—70, naisamuti on seal rohkestest nooreialisi tööl.

Kestmijest tuleb iga saja töötaja kohta 85 töölisi ja 15 teenijat (ametriftu). Öppinud töölise protsent on suurem kui lihttöölise oma. Teenijate ulgast on suurem osa kantseleitöölisi.

Tühi kõht leiab — tühja kiriku

Pildike töötatöölise seisukorrast Kopenhaagenis

Töötatöölised!

Missugune lollus kõnelda ja tõendada: alli taewa all ei sündiwat midagi uudist, kõik olewat juba ammu ennemaltgi olnud.

Kes teadis meil lapseõlwes, kaks-ko'lmkümmend aastat tagasi, töötatöölised? Ainult ajalehtedes lugesime wahest et kusagil ilmatagustes linnades, nagu Londonis, mis peaaegu niisama kaugel paistis olewat kui ilma äär, inimesi olewat, kes õõseti — sildade all, trepialustes jne õõd magawat. Lugesime, ilma et seisukorrast kunagi õieti aru oleksime saanud.

Ja nüüd korraga — siinsamas, oma kodu, Kopenhaagenis mille kohta ametlikud aruanded ja mitteametlikud kirjeldused isamaaliste ajakirjanikkude sulest aina piimast ja wõist läbi on imbutunud. Otse süda põksub rinnus isamaalikult, kui neid aruandeid lued, mis kõnelewad kui põhjatu rikkad meie oleme ja kui palju meil üle oma tarwituse weel teistelegi maile jatkub wälja wedada.

Ja nüüd korraga — siinsamas, meie jumaldatud Kopenhaagenis töötatöölised, näljased, kehwalt riides, koguni weel sootuks ilma peawarjuta!

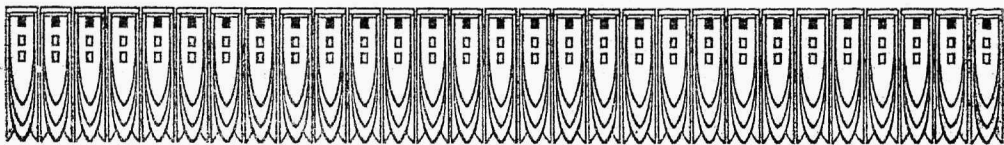
Muidugi, meie oleme ju ka demokraatlik riik, koguni nii demokraatlik et tööpuuduse korral abiandmise seadusegi oleme parlamendis wõtnud; aga tegime seda ettewaatlikult,

lubasime tuetust ainult teatud aja peale, ja nüüd on paljudel see aeg otsas, tuetus otsas, toit otsas, ja ühes korralikus riigis on arilikult lugu nii et kui taskudest otsas, siis on ka majaperemehe wõi kortriomaniku kannatus otsas.

Igatahes on kommunistid koosolekutel kõnedes, oma ajalehes tungiwalt nõudnud et linnawalitsus töötatöölise eest peaks oolitsema. Aga õnneks on meil linnawalitsuses enamus weel sotsialistide käes, ja need teawad et linna waraga kokkuoidlik piab olema; ja wõi sa näljase kõhule ikkagi põhja alla saad! Muidugi, muidugi, ega's nad andmise wasta ei ole, aga tarwis enne kõik tasa ja targu läbi arutada, nii aasta, paar...

Aga wõi siis töölised seklest ettewaatusest oskawad lugu pidada. Kui ühel allil sügiseommikul sooja saia ja palawa kohwi juures iluas istusime, tõi ajaleht teate: töötatöölise organisatsioon lasknud õõsel kusagil linna serwas, töölise linnaosas ühe kirikuksd lahti teha ja wõtnud kiriku õõseks tööta ja ulualuseta töölisele õõmajaks!

Nagu oleks kihwatanud südames esimisel silmapilgul, kuid sooja kohwi rüübates kaswas kaastundmus ja akkasid mõtlema et papp siisgi liig rapakalt toimetab, kui ta ommikul politsei järele jooksis ja töölised treltide taha tahtis paigutada.

Walge Eesti kodanlise nooresoo aatewaesusest

Noore proletaarlase kiri walgest Eestist

Meie elame suuritel murrangupäewadel, kus proletariaat wõitlust piab kodanlise wäe wõimuwalitsuse wastu, kommunistlise ühiskonna teustamise eest.

Klassiwõitlus on kodusõjaks arenenud. Siin kurnataw, seal kurnaja. Intelligents, kes oma olemise pooldest seisab proletariaadi ja kodanluse wahel ja seniajani oma waimutööd kodanlusele on müünuud, seisab walges Eestis oma praeguseid majanduslikka uwisid ära tundes kodanluse pool. Loomulik on et riigipirukas ka tema kõhule seediw on, mida nüüd walge Eesti „oma riigi“ asutustes nii ahnelt jüratakse.

Aga sõda olewat, nagu Eesti kodanlus riigiwaranduste ja riigiraha warastaniste puhul nutta armastab, inimestelt riisunud kõlbluse, wiisakuse jne. Sõda olewat külwanud wiha, klassiwaenn — sigitanud enamlust. Seda olewat tarwis wälja arstida. Kuidas seda tehakse, seda teab iga tööline walges Eestis. Esiteks Einbundi nuut, siis „sool-leib“ — türm, elektriwann, kaitsepolitsei noorsantide liiderlikus, kohus wereimuliste timukate eesistumisel, kaak, kuul ehk eluaegne wangikelder. Need on arstimisewiisid proletaarlastele. Riigiwargad luusiwad aga karistuseta.

Ka noorproletaarlastel ei puudu oma „pärandus“. Ei tea kas wanematelt wõi „wabadusesõjast“, seda ei ole need targad weel selgeks suutnud teha. Kuid kodanlik „Koolinoorsoo Liit“ protesteeris küll omal ajal, kui koolipoisid wäeliinilt plehku tahtsid pista ja kõrini sõjast tüdinenud olid, kommuunasi akkasid asutama, mispärast mõned kauemat aega järelwalwuse all seisid, Laidoneri ees, sest et sõda nooresoo kõlblist tasapinda kõigutawat jne. Ja ärrariigi ariduseminister Bauer leidis siiski „mädapaise“, „Eesti Noor-proletaarlik ühisus“ olewat „tõbine“. Tema kannab kooli „pidalitõbe“ — klassiwõitlust, takistab

kooli korralikku tegewust ja — peaasi — tema õhutab wabariigiwastast meeleolu — on riigiwastane oma aadete poolest. Igasugused „õppurite“ kirjatööd, mida ärra Bauer oma käsikute kaudu õpilastelt ära rööwis, olid ta enese seletuse järgi riigikogus kommunistlise rühma arupärimise puhul see „rikkalik materjal“, mis kodanlise kooli seest poolt pidi purustama. Kodanlus nägi aaterikkas noorproletaarlaste ühisuses, kes lühikese aja jooksul kogu wäärtuslise noorproletaarlise elemendi suutis enese ümber koguda, oma aaakaewajat ja käskis Einbundi temale oma käppa peale panna. Nii aeti „kõige wabamas wabariigis“ (nagu kodanlus oma Eedenit nimetab) aatelik noorus põranda alla, sest praegu piüab kogu walge Eesti noorsugu nagu, allpool näeme, et wälja rabeleda sellest mädamülkast, kuhu ülbe kodanlus teda oma „wabadusesõjaga“ tõukas.

Selleks on uuitaw waadelda walge Eesti kodanlise nooresoo tegewust, mis selge pildi annab kodanluse wäewõimuwalitsuse tulewiku wäljawaadetest üleüldse. 1917. aastal tekkinud rahwuslik nooresooliikumine — õigem: õpilasteliikumine — kiratseb oma tekkimise alguspäiwist. „Tegutseda tulewikuks Eesti kultuura põllul teguwõimsa intelligendina“ — see oli ja on Eesti allparunlise-sotsialistlise nooresooliikumise lipukiri. Mida teewad nad selle eesmärgi kättesaamiseks? Sõna on allparuni wõsukesel, kes „Kaja“ (nr 256) weergudel kaebab:

„Aastaid kestnud organiseerimisetöö meie koolinooresoo keskel otsib järjeste uusi wormisi... Kui kokku astub koosolek, arutatakse läbi uued projektid ning korraldatakse tegewust uute kawade järele. Aga mitte kauaks ei saa sedagi...“

Nõnda komberdawad kodanluse noored ühelt koosolekult teise, uus „ühingu“ põhikirja projekt taskus, ja arutawad tema

paragrafisi, et tegewust uute kawade järele korraldada, mida järgmisel koosolekul jälle „uueks“ waja teha. See on nõutud ring, milles keerleb jõhkra kodanluse aatewaene noorus ühes ära eksinud üksikute noorproletaarlaste ja wäikekodanluse wõsukestega „Üleestimaalisest Rahwuslikust Noorsoo Liidust“, „Koolinoorsoo Liitu“, sealt „Kristliku Amcerika Noortemeeste“ ja pastorite Lattikute ja Linnamägede nutunaisteseltsi, kirikute laulukooridesse ning usuõpetusetundidesse, kust teekond edasi läheb militaristlikku skoutidemalewasse, mille ebajumalateks ja aupresidentideks on Pätsid, Bauerid, Westelid, Koppelid ja Kallased (waata „Kaja“ nr 254 s. a.). Need on ametlikud nooresoo-organisatsioonid walges Eestis. Neil ei puudu ei ariduseministeeriumist „elamiseluba“, nagu see ühes „demokraatlikus“ wabariigis peab olema, ei puudu pastor Lattiku jumalaarm (Sakalamaa noorsugu tunneb Lattikut kui noorteorganisatsioonide wihkajat), ei puudu ka Baueri arnuand. Äwitades noorproletaarlist liikumist, katsub ärra Bauer noorsoo liikumist oma monopoliks teha. Keelatakse ära kooliwalitsuste esitajate ja ariduseministeeriumi eestwõttel alaealiste õpilaste osawõtmine väljaspool kooli seiswatest organisatsioonidest, ilma kooli pedagoogikanõukogu ja ariduseministeeriumi loata. Kõik noorte organisatsioonide põhikirjad tulewad ariduseministeeriumis ja kooli pedagoogikanõukogus registreerida. Registreeritakse muidugi „ärawalitud“ ühised, keda siis ariduseminister pastor Bauer oma taewaliitliku õlma ja oole alla wõtab, kristlikku kinki talle tasuks andes. Sarnaseks walitud talleks on saanud Tallinnas noorteühisus „Tungal“, kellele kooliosakonna poolt toetuseks on 15 000 marka määratud. Armulauale on wõetud ka Wiljandi „Noorsoo Liit“ (wist Lattiku ettepanekul), 15 000 margaga (waata „Sots.“ nr 93).

Ei tea weel, kas oli see õnn patust taganemise lepitamiseks (oli ju Wiljandi „Noorsoo Liidu“ ajaloo pattu palju), wõi liht meelitus. Aga üks on selge. Taewaliitlased on tormisele merele sõitnud ja oma nooda wälja eitnud. Wiljandis ärapeetud „Koolinoorsoo Liidu“ asutamise koosolek tõendab seda. Seni oli Wiljandis „Noorsoo Liit“ peale „Noorproletaarlise ühise Wiljandi osakonna“ ärakügistamist ainuke nooresoo-

organisatsioon, millest ka väljaspool kooli seisew noorus osa wõis wõtta. Nüüd ilmub Baueri klassiwend isand Pohla ja kuulutab sellele „mädamütkale“ sõda, sest et „seal wõiwad töötada mitte koolinoorsoo liikmed“, misparast „paljud (?) noorsoo tegelased endid eemale oidnud noorsoo organiseringimisest. Et kõike jõudu koondada, on asunud edasipüüdnam koolinoorsoo element „Koolinoorsoo Liidu“ loomisele. „Asutajad loodawad, et see koosolek ühtegi õpetajat ja õpilast uwitamata ei jäta, sest see wõib saatuslikuks saada meie organiseerimisele Wiljandis“ („Sakala“ nr 114 s. a.).

Wiljandi „Noorsoo Liidus“ on algusest peale aktiivne noorproletaarline element mõeduandew olnud, ei ole siis ka midagi iseäralikku, kui isandad Pohlad ja Ruubelid temast eemale oidsid. Nüüd on kildkond allparunite wõsukeksi temale sõda kuulutanud ja sõimawad tema liikmeid, kes neile kaasa ei lähe Wene „püksirihmadeks“ („Sakala“ nr 116).

Taewaliitlane Pohla püiab „wõimalikult kõiki ühise töölipu alla tõmmata, et mitte jääda aiataha wahtima“. Aga Liidu „sotsialistilised“ ja nende waabalistid juhid langewad alemeelsusesse, sest „sügawa joonena paistab noorte seas lahkmeelus. Ei jõuta kuidagi ühisele platwormile. Ühistunne puudub täieste“. Nad ei wõta neile wisatud wõitlusekinnast wastu, waid walawad alemeelsuse pärast pisaraid. Kuidas kommunistlisel noorelsool nende ühisutega tuleb wõitlust pidada ja missugust taktikat tarwitada, sellest teine kord.

Nüüd waatame weel üht liiki nooresoo-organisatsioonidest, see on üliõpilaskonna ühisus. Toon selleks üliõpilastelehest nr 5—6 s. a. mõned katked. Ühisus seab oma eesmärgiks: „luua tõe, eaduse ja iluduse armastajaid isikuid ja rahwast, luua tugewa tahtejõuga kõigiti wäljaarenend kodannikka, selles peab seisma edaspidine tegewus, mis waimutuld peab looma“. Aga juba alguses üliõpilaskonda üleüldiselt arwustades leiab leht, et „aatewaesus teeb meid mängukannideks igasuguste saatuselöökide käes. Kindlate wäärtuslikkude sihtide puudus sunnib olema juhtumiste aetuina, pilkases pimeduses teetsijana...“ sest „maa sool on tuimaks läinud“.

Edasi otsitakse põhjuseid, miks maa sool tuimaks on läinud. Peapõhjuseks olewat seal „praeguse aja rasked tingimised“.

Aga mitte raskused ei eidutawat neid eksiteedele, waid peapõhjus kaldumisele seiswat selles „et meie ingedes puudub elutuli, lootus selles, et meie ees ei seisa kõrged ideaalid, millele me oma tegewust walmis oleme pühendama“.

Kuidas sellest tuimast ümbruskonnast välja rabeleda, kus nii palju wäärnähatusi, kus kuritegewus kipub riigielule kardetawaks saama, kus wirkus on kadunud ja selle asemele asub laiskus, lohakus, pillamine ja alawäärtusline lõbutsemine! Ülekohus on meie rahwa inge mürgitamas. Ei ole kuskil ingewaldawaid, kaasakisku-waid aateid — vähemalt ei tungi need laiematesse kihtidesse. Niisugune pahade elukommetega intelligents võib otse ukkawaks muutuda, sest ta awaldab laiemate kihtide peale alba „autoriteelikku“ eeskju. Autor soowitab kahte saladuslikku abinõu. Esimine seisab „isiku enese wäljakujundamises“, wast isegi „uuestesündimises“, teine „seltskonna elu kujundamises“. Lõpuks kahtleb ta [weel, et „rahwa ea käekäik ei ole kindel, kui ta ei ole ehitatud kõrgele aatelisele alusele“.

Nii kõlab kodanluse üliõpilaskonnast opositsiooni ääl Eesti tõusikkodanluse ja sahkerdawa ning rööwiwa intelligentsi loiu aatewaese allparunliku-tacwaliitliku üliõpilaskonna tegewusest.

Mida ütleb see üüde wäl sellest kodanlikust üliõpilaskonnast? See kuulutab kadu tõusikkodanluse „omariiklusele“ — kus puuduwad aated, seal puudub tegewus.

Aktiivne aatelik noorus — proletaarline kommunistiline noorus peab sellele surnu-angule kiwi igaweseks ette weeretama, et need alawäärtuslised inged kunagi ei wõiks ega saaks tõusta oma korporatsiooni wärwimütsiga mürgitama Eesti töötawa rahwa inge. Eestimaa proletaarline noorus oma kõrgete kommunistlike paleustega ja tugewate käewartega kuulutab sõda neile waimuwaestele logelejatele ja ehib Tartu alma materi auditooriumid kui ka kõik nende noorteühisuste urkad loowade kommunistlike ideaalide wõitluseüietega ja kihawa eluga weripunaste lipukirjade all.

Kõigi maade noorproletaarlast ja talurahwa noorsugu, ühinegem kommunistlise ühiskonna loomiseks!

Wõsa Willu

oo

Kirjandus

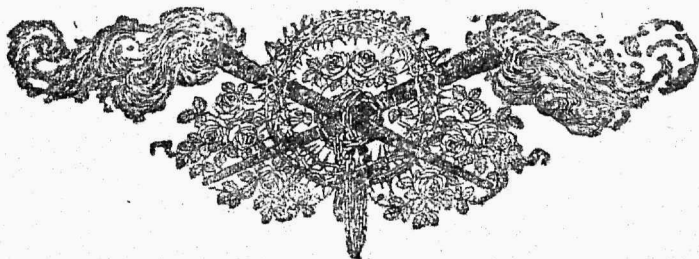
üffikult ja ulgawiiji on igauhela mahetpidamata wabalt saadawal Eesti kirjastuses, Peeterburis, Fontanka 53, korter 9, selle kirjastuse ajutamiseft, 1919. aasta märtsikuulft saadif.

Nute wäljaannete innad oma kulude suurused. Warem ilmunud kirjandus üliõdawalft. Beale Nõukogude-Wenemaal ilmunud kirjanduse piiri taga ilmuw eestikeelne töökiste awalif ja pörandaalune kirjandus. Parteiorganisatsioonide poolft innata saadetud ideeline kirjandus jagatõkse innata wälja.

Ulkitfa nimi ja maja nr tähele panna ja selgelt kirjutada:

Fontanka 53, korter 9.

Postiaadress: Эстиздательству, Петроград, Фонтанка 53.

Wale-arwe

Ilmasõja ajal olid riigimehed ühelkui teisel pool laskekraawisi kannatawale rahwale tõutanud pärast sõja lõppu wõidetud waenlase kulul oma kodu ead elujärge sisse seada. Lloyd George kuulutas niisama julgelt, et Saksamaa kõik sõjakulud maksab, kui mitmesugused Saksa riigi kantslerid seda ümberpöörduvalt tegid. Mõlemad unustasid sellejuures kaks asjaolu:

1. et sõda mõlemad pooled majandusliselt sedawõrd nõrgaks tegi et üks pool teise arwel rikkaks saada ei wõinud ja

2. et kapitalistlike korra juures wõimata on suurel ulgal warasid, ükskõik missuguseid — peale kulla — muidu saada, ilma et see wastawõtja riigi ukka ajaks.

Nende punktide otsa komistab katse — wõidurikaste kapitalistlike maade alawalmistuse kriisist wõidetud maade kurnamise teel lahendada. Üksikud kodanlised majandusteadlased julgesid seda tõeasja — osalt juba enne sõda — awalikult kuulutada, nagu Norman-Angel, Keynes ja teised. Muidugi ei aidanud see midagi. Pidi tulema suur kriisis, ja see wast alles tegi selgeks et wõimata on wõidetuult terwet kahjutasu summa wälja nõuda.

Sõjakahjude eakstegemise küsimuse ajalugu waadeldes leiame selles kolm järku:

1. *Kuipalju piab Saksamaa oma kaaslasega maksma?* — Selle järele kui inimesearmastajad liitriigid seletanud et nad mingit „sõjatasu“ ei nõua, waid ainult liitriikidele tegelikult tehtud kahjude „eakstegemise“ summa, algas saadud kahjude suur arwete gemine. Eraomanikud, kelle laewad põhja lastud, kelle masinad ära weetud — kõik tahtsid ead äri

teha. Üteldi: las neetud sakslased maksawad! Keynes'i raamatus leiame üksikasjalisi teateid selle kohta, kuidas prantslased oma kahjusi rehendasid. Ja Prantsuse töölisteletedes leiame tõendusid selleks, kuidas Prantsuse kapitalistid riigi kulul — ja eestkätt Prantsuse riigi, see on Prantsuse maksumaksja kulul — oma wanade wiletsate urtsikute asemel wägewad uued wabrikud üles ehitasid.

2. *Kuipalju wõib Saksamaa maksta?* Arwe oli walms. Pariisi konwerents 1921. a. jaanuaris määras, summa 22,6 miljardi kuldmarka peale kindlaks. Waheajal oli aga küsimus sootuks teise külje pööranud. Mitte selles ei seisnud nüüd enam küsimus, kui suur liitriikide kahju, waid kuipalju Saksamaa üleüldse maksta jaksab. (Jutt wõis ainult Saksamaa maksmisest olla, sest tükkideks lagunenud Austriat piawad liitriigid ise toetama, ja Bulgaarialt, Türgilt ning Ungariilt on ka waewalt midagi wõtta). 22,6 miljardit igatahes mingil tingimisel mitte! Kogu Saksamaa warandust innati enne sõda 300—400 miljardi marga peale. Sõjas ja suurte riigiosade ärakiskumise teel oli see õige tuntawalt kokku kuiwanud. Pealeselle käib sinna ulka maa-wäärtus, mis iseenesest mingi tõeline warandus ei ole, waid ainult kapitaliseeritud maarent. Jutt wõis sellepärast ainult mõne wähe ma summa maksmisest ja pealegi mitte kohe wõi korraga, waid maksmisest olla õige pika aja jooksul. Wiimaks leppisid liitriigid kokku 132 miljardi marga peale. Tegelikult piab Saksamaa eestkätt ainult 50 miljardit kuldmarka ära „maksma“, seega 5% „sinssisi“ ja 1% põhisummast iga aasta, see tähendab, esialgu aastas 3 miljardit kuldmarka. Muu osa, see

on 82 miljardit, lükatakse edasi, kuni Saksamaa majandusliselt tugewneb. Peale selle 3 miljardi piab Saksamaa esialgu weel okupatsiooni wägede ülewälpidamiseks mingisuguse summa maksma, mis weel kindlaks ei ole määratud, aga wist mitte alla miljardi ei tule. 3 miljardi maksmine piab selwiisil sündima, et Saksamaa 2 miljardit kindlatel tähtaegadel maksab ja pealeselle 26% oma wäljaveetud kaupade wäärtusest liitlastele annab.

3. *Missuguste wäärtuste näul piab maksmine sündima?* Pärast sõja lõppu, kui Eroopa liitriikides kaupade nälg irmus suur oli, tungisid need maad Saksamaa kallale ja wõtsid ilma walikuta kõik, mis aga liikwel ja kättesaadawal oli: laewad, wedurid, wagunid, elawad loomad... Saksamaalt nõuti et ta määratu ulga süsi Prantsusmaale maksaks jne. Peagi tuli aga pööre — tuli majandusline kriisis. Laewad jäid tööta — Saksamaa laewu ei saadud kellelegi müüa. Saksamaa kapitalistid wõisid nad wõileiwa eest tagasi osta. Prantsuse süteladud olid Saksamaa süsi täis. Põhja-Prantsuse süekaewandused ei saanud oma saadusi kellelegi kaubale saata. Saksamaa süsi müüdi Saksamaale tagasi. Ja alles üsna iljuti tuli „luba“, et Saksamaa 2,2 miljoni tonni asemel kuus ainult 1,6 miljonit piab Prantsusmaale saatma.

Missuguste kaupade näul (natuuras) piab seega Saksamaa oma 3 miljardit aastas tasuma? Kulda Saksamaa ei walmista, ja sellest, mis tal on, jatkuks waewalt üheks maksutähtajaks. Toiduaineid ei wõi ta anda, sest neid tuleb tal endal sisse wedada, selle peale waatamata, et proletaarlaste toitlus sedagi jõudu ei jaksa tasuda, mis töötades kulutatud. Mis wõib ta, mis piab ta wäljamaale

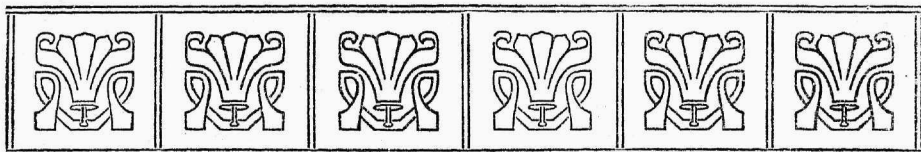
müüma, et omale kullawõla tasumiseks tarwis minewat wälisraha muret seda? Muud midagi kui tööstuse saadusi: süsi, rauda, masinaid, kiutööstuse saadusi, keemiaaineid jne. Ta wõib ilmaturul wõistelda, sest et ta rahakurss madal on, see tähendab et ta töölisteklass tõeliselt palju pahemine elab kui neil maadel, kus kõrge rahakurss. Kui aga Saksa kapitalistid Inglismaale odawaid keemiaaineid saadawad, siis ei teeni Inglise keemiawabrikud mingit kasu. Sellepärast paneb parlament Saksamaa keemiaainetele kõrge tolli peale. Prantsusmaa ja Ameerika panewad Saksamaa rauale, Saksa masinatele jne kõrged tollid selga, sest muidu ajaks wõistlus nende oma tööstuse pankrotti. Saksamaa tahab seega wõlga tasuda, et ta Prantsusmaa laastatud maaosades purustatud majad üles ehitaks; kuid Prantsusmaa ehituseettewõtjad protesteeriwad selle wasta ja ajawad selle plaani nurja. Missuguse naturaalse kuju see 3–4 miljardit iganes ka wõtaks — igal juhtumisel ajaks ta mõne tööstusearu seal maal, kuhu see tasu läheks, pankrotti.

Sellest järgneb et *majanduslise kriisise osaline lahendamine sel teel, et wõitjad maad wõidetute kulul rikkaks saaksid, täieste wõimata on.* Mitte ainult sellepärast et wõidetud maad ei jaksa nõutawaid waranduseulka oma tarwitusest üle jätta ja neid wõitjatele saata, waid ka sellepärast et wõitjad riigid — kapitalismuse seadusi silmas pidades — täitsa wõimetud on neid warandusi wasta wõtma, ilma oma majapidamisele kahju tegemata.

Kõik see arwe on wale ja jääb waleks.

„Kom. Pr.-Korr.“

Wene ajakirjandus piiri taga

Ü l e w a a d e

Wene emigrandid wäljamaal annawad praegusel ajal väga palju ajalehti wälja. Nende lehed ilmuwad Soomes, Eestis, Lätimaal, Poolamaal, Saksamaal, Tšehhi-Slowakias, Prantsusmaal, Lõuna-Slaawis, Türgimaal, Sweitsis. Palju Wene lehti antakse wälja ka Ühisriikides, Sinas, Jaapanis, Argentinas jm.

Wene emigrantide ajalehed ilmuwad wäljamaal ka enne rewolutsiooni. Aga misugune määratu wahe on nende wanaade ja praeguste lehtede wahel!

Endiseid Wene emigrantide lehti andsid wälja poliitikalised parteid selle wähese rahaga, mis nad suure waewaga kogusid. Lehed ilmuwad arwa, päewalehti ei olnudgi, selleks puudus raha. Ka ei olnud nende järele tarbet: sel ajal ei trükitud lehti niipalju emigrantide, kuipalju Wenemaa jaoks, kuhu neid suure waewaga salakaubana saadeti. Niiviisi päewalehte edasi saata oli muudugi wõimata.

Need põhjused — raha puudus, lehtede arw ilmunine, raste edasisaatmine — sundisid toimetajaid kirjatuükide walfikul äärmiselt kokkuiõidlikud ja nõudlikud olema. Endised Wene ajalehed wäljamaal awaldasid arilikult juhtiwaid kirjatuükka, mille uuitawus, ajalehe sihi peale waatamata kaua aega alal seisis. Neid lueti uuitusuga weel 2 — 3 kuud peale ilmumist. Paljud neist artiklitest trükiti uueste raamatutena. Ilmusid kogutööd ajalehtede kirjatuükidest (näit. „Азрка“ [Säde] kirjatuükid). Autorid mahutasid oma ajaleheartiklid oma kirjatuükde kogudesse. Iga säherdune artikkel pakkus parteiprogrammi ehk taktika wäljatösta-

miseks ikka midagi uut. Isegi nende lehtede kroonikamaterjaal oli uolega walitud ja sõelatud. Ajalehed püüdisid anda aimult õigeid, kindlakstehtud faktisi; kõmudeadete tagaajamist ei tulnud neil meelegi.

Koguni teistsuguse iseloonuga on praegused Wene lehed wäljamaal. Määratu suur enamus neist ei ilmu parteide, waid isikute isikute (ehk grupete) wäljaandel, ja niisugusel korral ei kaitse nad mingisugust kindlat parteiprogrammi. Need lehed ilmuwad enamiste iga päew ja püüawad Wene walgetaartliste emigrantide tarbeid täita, keda niüüd wäljamaale nii palju kogunud. Nende lehtede sihu järele otustades on see publikum imestusewäärilikelt wähendudlik; ta lepib iga sõbiga, mis ajaleht talle ette kannab. Suurema osa lehtede sihu on imewilets. Ühedes lehtedes ei ole põhjusemõttelisi artiklid olemasgi, teistes on neid wähese ja needgi äärmiselt lahjad. Telegrammid ja kroonika täidawad suurema osa lehest. Ja need on kas arilikud ajalehe telegrammid, ehk jälle wimase täheni naeruwäärat wale Wenemaa ja kommunistide üle. Suurem osa säherdustest lehtedest elab aimult üks päew. Neid ei lueta, waid silmitsetakse aimult üle. Et neid lehti ka tähepanelikult uuritaks, nagu rewolutsioonilise emigratsiooni ajal, sellest ei maksa rääkida. Ka ei mõtlegi keegi seda sihuta risu edasi saatma akata. Suurem osa neist lehtedest elutseb wälisriikide walfistuste poolt antawatest tuetusrahadest.

Sähemat tutwustamist edespidiüks jättes toome niüüd aimult nende wäljannete nimekirja, mis muudugi täielik

ei ole, sest mitte kõik lehed ei jattu Wenemaale. Puudutame ainult neid, mis meile kätte on juhtunud, sellejuures mõnda neist lühidalt iseloomustades.

Soomes ilmub kaks Wene lehte: „Новая Русская Жизнь“ (Uus Wene Elu) („Wene wabastawa rahvus-riiklise mõtte äälekandja“), nõukogudewalitsusele terawalt waenuks. Iseloomustamiseks toome ihe fakti: Kui nõukogude-Wene diplomaatiline saatkond Soome sõitis, õhutas „Нов. Русск. Жизнь“ soomlasi, et saatkonda mitte Soome ei lastaks. See wäljaastumine kutsus isegi teiste emigrantide poolt protesti esile.

Elsingis affas iljuti ilmuma ajaleht „Путь“ (See). Tema lähemaks kaastööliseks ja õhutajaks on N. Jordanski, end. „Современный Мир“ juurest. See leht awaldab nende emigrantide gruppe waateid, kes nõukogudewõimuga on ära leppinud ja tahawad Wenemaale tagasi tulla.

Gestis ilmub Tallinnas „Народное Дело“ (Rahwa Asi, Löö) (Põhja-Lääne oblasti sots.-rewol. gruppe komitee äälekandja). On nõukogudewõimu vastu äärmiselt waenuks. Leht tuetas Wrangelit ja on walmis tuetama igauht nõukogude-Wenemaa waenlast.

Sealsamas ilmub leht „Последние Известия“ (Wiimased Teated). Sisufehw. Wiimasel ajal Wenemaale enam ei tule (wõib olla jäi seisma).

Lätimaal, Riias ilmub ajaleht „Сегодня“ (Täna). Sisuta ja rumal. Nõukogude-Wenemaa wasta terawalt waenuks. „Сегодня“ erineb teiste walgekaartliste lehtede ulgast oma awaliku äbematusfega. Sa awaldab rahuliku südamega noorte neinde ja naisterahwaste kuulutusi, kes soowiwad warandusega nooremate ja elatanud meestega „lõbusaks aja möödasaatmiseks“ tuttawaks saada. (Nagu Tallinna wanaturu „Päewaleht“. „Ri“ t.)

Sealsamas ilmub „Рижский Курьер“ (Riia Kurjer), esitab awalikult Poola isamaalaste piüüdeid. Sisufehw ja rumal. Lõpüks affas Riias iljuti ilmuma „Новый Путь“ (Uus See). Orientatsioon nõukogude-Wenemaa poole.

Poolamaal ilmuwatest lehtedest on meil teada „Свобода“ (Wabadus), mida Warsawis Sawinkow, Merefsh-

lowski ja Filosofo wälja annawad. Sõja puhul Poolaga tuetas Pilsudskit ja Poola nõudmist. Kjem tuetas tuntud bandiiti Bulak-Balahowitschit.

Saksamaal ilmuwatest lehtedest on meile teada: „Голос России“ (Wenemaa Ääl). Nõukogude-Wenemaa wastu mõedulalt waenuks. Selles tuleb nõukogude-Wenemaa kohta laimu ja walet ette, aga wähemal mõedul kui teistes lehtedes.

„Рул“ (Tüür). Parempoolsete, sõjakate kadettide äälekandja. Sa lähemad kaastöölised on J. W. Hessen, Nabookow, Kaminka. Seisab selle eest, et liitriigid Wenemaa asjus sõjajõudu tarwitaksid. Oli asutawa-kogulaste ja s.-r.-dega kokkuleppimise wasta.

„Время“ (Aeg). Ilmub kord nädalas. Artiklite poolest sisufehw.

„Новый Мир“ (Uus Mm). Ilmub iga päew. Orientatsioon nõukogude-Wenemaa poole.

Etsehi-Slowaakia. „Воля Народа“ (Rahwa Tahtmine). Siht s.-r.-line. Ilmub tuntud s.-r.-ade Seninowi, Minori, Rubanowitschi ja W. Tshernowi kaastegewusel. Põhjusmõte: Nõukogudewõimu wõib wõita ainult seestpoolt. Peale ta kukutamist tuleb püüda kapitalismust osaliselt uueste jalule upitada.

„Правда“ (Õigus) („tööliste päewaleht“). Orientatsioon nõukogudewõimu ja kommunistuse poole.

„Славянская Заря“ (Slawi Kõit). Siht slaawimeelne. Jäi seisma.

Prantsusmaal. „Общее Дело“ (Üleüldine Asi, Tegewus.) Toimetaja Burtsew. Nõuk.-Wenemaa ja kommunistuse wasta kõige pöörasema wihaga läbi imbunud. Wõitluses nende wasta ei kohku ühegi abinõu eest tagasi. „Общее Дело“ tuetas liitriikide, Deniikini, Wrangeli, Poola ja teiste interwentsoonini. Ilmub liitriikide kulus.

„Последние Новости“ (Wiimased Uudised). Rumi wiimase ajani oli lehel kadetlik siht. Toimetatakse kirjanduslikult. Asutawa-kogulaste nõupidamise ajal oli selle nõupidamise äälekandjaks. Müüid läks kadettide kätte ja ilmub P. Miljukowi toimetusel.

„Бич“ (Piits). Palja-ajakiri.

„Зеленая Палочка“ (Kõheline Kepike). Lasteajakiri.

„Грядущая Россия“ (Tulewane Wenemaa). Paks ajakiri; ilmub N. Tshaikowski, W. Anri, M. Landau-Uldanowi ja A. N. Solstoi toimetusel. On ilmunud ainult kaks raamatut. Jäi seisma.

„Современные Записки“ (Ujakohased Kirjad). Paks ajakiri. Ilmub Awksentjewi, Bunakowi, Wisshujaki, Gukowski ja Rudnewi kaastegewusel.

On ilmunud kolm raamatut, mis wõhese fisu ja uuitusega.

Nagu juba üeldud, ei ole käesolewas nimestikus laugeltgi kõik see rohkearwuline lehtede ulk, mis wäljamaal Wene keeles ilmub, ette toodud. Eritiselt puuduwad siin need Wene ajalehed ja ajakirjad, mis Gruustas ilmuvad.

N. Weshthberjakow

„Печать и Революция“, Mailmas

Inimene, kel naerutuju

(Pariisi kommuuna peatimukas Thiers)

André Gilli (Shilli) karrikatuur

Kommunistlike Internatsionaali Eesti sekkioon (Wenemaa büroo), Gorošowaja 11
17. riigirätkoda Peterburis, 7. wodus, 26. — P. II. № 2000. — 3000